

Ս Ի Ո Ն

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Ն Ո Ր Շ Ր Զ Ա Ն

Խ. ՏԱՐԻ 1939

ՏՊԱՐԱՆ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՆՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ս Ի Ո Ն

Ժ. Գ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1939

ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 10

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆ. Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀՕՐ

Հնորհիւ Աստուծոյ, Ս. Յակոբեանց Առաքելական Աթոռը դարձեալ կ'ուսենայ իր Գահակալը, յանձին Նորին Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Արքեպիսկոպոս Նշանեանի:

Վեց ամիսներ առաջ Նորին Սրբազնութեան ընտրութեան առթիւ, այս էջերուն մէջ տուինք կենսագրական հակիրճ գիծերը Գահակալին: Կայսերական պաշտօնագիրը որ վերջնական հաւանութիւնը կը բերէ այս ընտրութեան, առիթ մըն է, որպէսզի աւելի լայն գիծերով ներկայացնենք Աթոռակալին անձը, եւ տեղն ու դերը մեր այս դարաւոր Աթոռին հոգևոր ու ազգային, անցեալ ու ներկայ իրականութեան մէջ:

Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Պատրիարք Հօր կեանքը անցած է առաւելաբար վանական շրջանակի մէջ. գաւազն է անիկա բարեպաշտ և ազնուական գերդաստանի մը. մտքով ուշիմ, և հոգիով արթուն, վաղամեռիկ իր ծնողաց սուգովը լեցուած այս պատանին, իր սփոփանքը կը փնտռէ մեր ամենուն մայր Ս. Եկեղեցւոյ ծառայութեան մէջ, աշակերտելով Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանին, որ այդ օրերուն կրօնական ու կրթական վերազարթման շրջան մը սկսած էր բոլորել Հնորհիւ Սահակ Եպիսկ. Խաչայեան, Գէորգ Վրդ. Երէցեան, Մամբրէ Եպիսկ. Մարկոսեան միաբանակիցներու, և դուրսէն ուրիշ մշտաւորական կարգ մը ուսուցիչներու. այս վերջիններուն մէջ ուշադրաւ եղած է Թորոս Ղուկայեցի աստուածաբանը, (այժմ Թէոդորոս Մ. Վրդ.): Այս շրջանէն է սկսի Նորին Ամենապատուութեան վանական և ապագայ եկեղեցականի կրթութանը: Տակաւ իր մէջ կը կազմուի սրտի և նկարագրի մարդը, և կ'ամրանայ անհաւանդ Աստուծոյ և եկեղեցիին ծառայելու յօժար հոգին: Չէր վայելած ծնողական հոգածութիւն, ատոր փոխարէն կը վայելէ սակայն Ս. Աթոռոյ խնամքը. այս պարագան խոր ազդեցութիւն պէտք է ունեցած ըլլայ իր նուրբ և զգայուն հոգիին վրայ՝ ապագայ իր անպարէզին տեսակէտով:

Տիրոջ ծառայութեան նուիրուած իր յիսուներկու տարիները զեղեցիկ գրաւակներ եղան Սաղմոսերգուի մտածումին իր մէջ ուժգնօրէն արձագանգման . «Հայր իմ և մայր իմ թողին զիս, և Տէր ընկալաւ զիս» :

Եղած է ուսուցիչ, և վարիչ վանական պատասխանատու պաշտօններու, իր սարկաւազութեան և արեղայութեան առաջին տարիներուն իսկ, և յայտնաբերած իր վրայ մարդու և եկեղեցականի լաւագոյն ձրբքեր: Եղած է նախանձախնդիր, ուղղամիտ, բայց քաղցր, արժեքներով ինքզինքը իր սքեմին վաշել լրջութեամբ: Հակառակ իր ջերմ նախանձախնդրութեան և յառաջդիմասէր ուղղութեան, վանական ներքին պայքարներու մէջ եղած է վերապահ, մեղմ, և ներողամիտ, խորապէս համոզուած ըլլալով թէ բոլոր զեղեցիկ արդիւնքները համերաշխութեան և խաղաղութեան մէջ կ'իրագործուին: Խորշած է ծայրայեղութենէ, շատ լաւ գիտնալով թէ ամէն չափազանցութիւն կը վտանգէ լաւագոյն տրամագրութիւններն ու առաքինութիւնները: Վասնզի կիրքի վերածուած ամէն զգացում ի վերջոյ կը յանգի անսպասելի անտեղութեանց: Այս տեսակէտով եղած է Աւետարանի ճշմարիտ աշակերտը, խաղաղասէր և սրբանուէր:

Օսմանեան սահմանադրութենէն վերջ, կը բացուի իր կեանքին երկրորդ բեղուն և զործօն շրջանը: Կը կարգուի պատուոյ ուղեկից Իզմիրեան Սրբազանի, երբ այս վերջինը իր 12 տարիներու աքսորէն վերջ կը վերադառնար Կ. Պոլիս: 1909 ին Իզմիրեան Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրուելով իրեն կ'ընկերացնէ Մեսրոպ վարդապետը. այս վերջինը իբր հետեւորդ Ս. Հայրապետին՝ կը ներկայանայ ցարին և կայսրուհիին Կալինայի պալատին մէջ: Էլմիածին կը մնայ մինչև 1910 Գեղտեմբերի վերջը՝ իբր և զաւագանակիր և անձնական քարտուղար Իզմիրեան կաթողիկոսի, որուն վախճանումէն ետք, դպրոցներու տեսչութեան պաշտօնով կը հրաւիրուի Երուսաղէմ: Մայր Աթոռոյ մէջ իր երկու տարիները զինքը սիրելի ընծայած են Էլմիածնի միաբանութեան և ժողովուրդին, և այդ՝ շնորհիւ իր լուրջ և քաղցր բնաւորութեան, եւ հոգեկան ու մտաւոր արժէքներուն:

Երուսաղէմ վերադառնալէն վերջ, իր հասուն մտքի և փորձառութեան բովանդակ թափով նուիրուած է Ս. Աթոռոյ կրթական ու վանական գործերուն, իբր և տեսուչ վարժարանաց, տպարանի և ձեռագրաց մատենադարանի: Պատեւրազմի շրջանին Նորին Ամենապատուութիւնը իրեն սրտակից լուսարարապետ Դաւիթ վարդապետի և ուրիշներու հետ միասին զնահատելի դեր մը կը կատարեն, հեռացնելով մէկ կողմէն Աթոռին սպառնացող վտանգը, և մեղմելով միւս կողմէն անտեսական տագնապը վանքէն ներս եւ դուրս: Պատեւրազմէն վերջ և Դուրեան Սրբազանի պատրիարքութեան շրջանին անոր անխռն աշակիցը կը հանդիսանայ կրթական, անտեսական ու վանական գործերու բոլոր մարզերուն վրայ, մանաւանդ Դաւիթ վրդ.ի մահով լուսարարապետ ընտրուելէն վերջ: Իր նախաձեռնութեամբ 1920 ին կը վերաբացուի Ժառանգաւորաց վարժարանը, և 1925 ին տպարանը՝ Դուրեան Սրբազանի փափաքով: Գլխաւորաբար իր նախաձեռնութեամբ է որ 1928 ին կը կառուցուի Երուսաղէմի Ս. Թարգմանչաց երկսեռ նախակրթարանն ու վարժարանը:

Դուրեան Սրբազանի վախճանումէն ետք՝ 1930 Մայիս 5ին Միաբ. Ընդհ. Ժողովէն կ'ընտրուի Պատրիարքական Տեղապահ. պաշտօն՝ զոր կը վարէ մինչև

լուսահողի թորգոմ պատրիարքի զահակալութիւնը : Նորին Ամենապատուութեան Տեղապահութեան այս շրջանը նշանակելի հանդիսացաւ՝ հանգուցեալ Գուրեան պատրիարքի օրով սկսած կարգ մը զորոյցներու յառաջ տարուամբ : Անոնց մէջ ամենէն կարևորները եղան՝ Կիւլպէնկեան սաներու կուսակցին քահանայ ձեռնադրութիւնը, ութը սարկաւազներու ձեռնադրութիւնը, Կիւլպէնկեան մատենադարանի, Գուրեանաշէնի և կարգ մը ուրիշ շինութիւններու կառուցումը : Սակայն ամենէն կարևոր դործը Սրբաշնի Տեղապահութեան ներքեւ, Երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութեան վերաբերեալ սահմանադրութեան և միաբանական կանոնի յօդուածներու փոփոխութեան գործն էր, որ այնքան իմաստութեամբ և լաւագոյն կերպով մշակուեցաւ :

Իսկ թորգոմ պատրիարքի ութ տարիներու շրջանին եղած է անխնոյ զործակիցն ու խորհրդականը այս վերջնոյ, իբրեւ հմուտ վանական աւանդութեանց և անցեալ իրադարձութեանց : Գուրեան և Գուշակեան կրթանուէր պատրիարքներու օրով սկզբնաւորուած ու բարգաւաճած կրթական արդիւնքին մէջ որով կը դիմագծուէ հայ Երուսաղէմի վերջին տասնհինգամեակը, համեմատ չէ Նորին Ամենապատուութեան բաժինը : Երկուքին զործակից, անիկա թէ՛ իբր տեսուչ կրթական այս հաստատութեան, և թէ՛ նոր սերունդ մը հասցնելու, և ժամանակի բազմերես պահանջներուն զոհացում տալու աշխատանքին նախանձախնդիր, եղած է այս գեղեցիկ շարժման և արդիւնքին խաբիսի ծառայող լաւագոյն ուժը :

Կրթական այս բազմամեայ արդիւնքէն զատ, մեծ եղած է Նորին Ամենապատուութեան դերը Ս. Թաղոսեանց միաբանութիւնը իր դարաւոր աւանդութեանց հաւատարիմ պահելու մէջ : Անոնք սիրով տողորուած դէպի Ս. Աթոռը, խորապէս բարի, քաղցր և կրօնասէր, Նորին Սրբազնութիւնը իր անձին օրինակով և հմայքով օրինակելի տրպարը եղած է իր և իրմէ վերջ եկող սերունդներուն : Այսկերպ Նորին Ամենապատուութիւնը թէ՛ իբր ուսուցիչ և տեսուչ ժառ. Վարժարանի, թէ՛ իբր վարիչ վանական պատասխանատու պաշտօններու, և թէ՛ իբր լուսարարապետ և ղեկավար անդամ այս հաստատութեան, ըրած է իր լաւագոյնը, և ապահոված իրեն անբասիր անուն մը և բարձր արժանիք մը Երուսաղէմի միաբանութեան մէջ, ըլլալով ամենէն տաղանդաւորն ու զարգացածը իր սերունդին :

Յանձին Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Արքեպիսկոպոսի արդի հայ եկեղեցականութեան ամենէն աստուածապաշտ և հմուտ դէմքերէն մին է որ կը բազմի Ս. Թաղոսեանց առաքելահաստատ այս Աթոռին վրայ : Դէմք մը՝ որ Տիրոյ ծառայութեան հաւատարիմ մշակը եղած է տարիներով, առանց ծրարելու Աւետարանին քանքարը, և անընկճելի նախանձախնդրութեան և հաւատարմութեան օրինակը տուած իր շուրջիններուն :

Կրօնական տեսակէտով՝ բարեպաշտ, կրթական տեսակէտով՝ զարգացեալ, և վարչական տեսակէտով՝ կարգ ու կանոնի նախանձախնդիր անձի մը պէտք ունէր Ս. Աթոռը մեծանուն թորգոմ պատրիարքի մահէն վերջ, և զտաւ զայն յանձին իր նորընտիր զահակալին, որուն միաբանութեանէն ըլլալու հանգամանքը, ուրիշ առաւելութիւն մըն է Ս. Աթոռի արտաքին ու ներքին տնտեսութեան մէջ պահանջուած ուղղութիւնը ստեղծելու, և վանական հարազատ աւանդութիւնը մշտնջենաւորելու տեսակէտէն :

Դժնդակ հանգամանքներ, և մեծ աղէտներ կը զուգադիպին այս զահակալութեան: Հայ Եկեղեցին մայր հայրենիքին ինչպէս Սփիւռքի մէջ ինքզինքը կը գտնէ զրեթէ անդադմանելի աղէտներու դիմաց: Թափուր է մեր նուիրապետական բարձրագոյն Աթոռը: Նօսրացած է շարքը մեր Եկեղեցիի սպասաւոր ուժերու: Նոր պատերազմը և անոր հեռանկարին մէջ ծրարուած սարսափները ալլապէս դժնդակ ու յլատիչ ազդակներ են կրօնական, կրթական, տնտեսական և վարչական գործունէութեանց համար բովանդակ ազդին մէջ ընդհանրապէս, և Ս. Աթոռին մէջ մասնաւորապէս:

Սակայն շնորհիւ Աստուծոյ, Նորընտիր Գահակալին, և անձնուէր ու գիտակից Միաբանութեան, այս բոլոր դժնդակ հանգամանքները լիայոյս ենք որ կարող պիտի չըլլան կասեցնել ընթացքը հոգևոր և իմացական այն վերածնութեան, զոր Հայ Սաղէմի նոր պատմութիւնը արձագանգած է իր էլիբուն վրայ, կ'անարկենք յետպատերազմեան ներգօր գործունէութեան:

Աթոռը զոր կը գրաւէ Նորընտիրը, Գրիստոնէական եկեղեցւոյ առաջին օթոնն է, առաջին պատուանդանը մեր Տիրով հոգևոր և աշխարհիկ իշխանութեան, ուր դարերով շքեղ անցեալի մը յիշատակները հաւատքով լուսաւոր հոգիներուն մէջ կանգնել են միշտ հին օրերու և նուիրական դէպքերու անոյշ գեղեցկութիւնը: Եւ մանաւանդ պէտք չէ մոռնալ որ այս Աթոռը կը գտնուի այն նուիրական քաղաքին մէջ, որ խանձարուրը եղած է երկրագունտի մեծագոյն կրօնին:

Շատ կանուխ եղած է քրիստոնեայ հայութեան ներկայութիւնը Ս. Գաղաթին մէջ, եւ իր որոշ իրաւունքը՝ Ս. Տեղեաց կրօնական սեփականութեանց վրայ: Աւանդութիւնները որոնք այս իրականութեան հեռասոյզ արձագանգներն են, աներկմիտ վստահութեամբ կը յեղյեղեն այս ամէնը, և չեն կրնար զուրկ նկատուիլ իրական հիմունքներէ:

Երուսաղէմի հայ պատրիարքութեան սկզբնաւորութիւնը կապուած է սըրբազան աւանդութիւններու այս շարքին, որոնք հակառակ իրենց պատմական անորոշութեան, բաւ են եղած հայ հոգիները խանդավառ պահելու իրենց շուրջ: Արիւնով ու արցունքով ուռած ու փրփրած դարերու ընթացքին Հայ Եկեղեցւոյ սաղիսական այս Աթոռը մնացած է հաստատուն և անասան, շնորհիւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ տիրանուէր և ուխտապահ զաւակներուն, որոնք իբրև պահակներ Աթոռը շրջապատող Ս. Տեղեաց, և անոնց մէջ մեր ունեցած ազգային իրաւանց, ըրեր են իրենց լաւագոյնը, միշտ վառ պահելով հոգիներու աշտանակին վրայ Աստուծոյ պաշտամունքին լոյսը:

Մեծ եղած է սկիզբէն ի վեր այս Աթոռին նշանակութիւնը և կրօնական դերը մեր ժողովուրդի համար: Կեանքի խորհուրդը ուրիշ գզացումներով խօսած է հոս հոգիներուն, և իրեն քաշած դարերով բազմութիւններ ուխտաւորներու:

Իր կրօնական հանգամանքէն զատ, այս Աթոռը եղած է նաև կրթական վառարան, և այդ կերպով ևս ունեցած է այն լուսաւոր և բախտորոշ դերը մեր պատմութեան մէջ, ինչ որ ունեցած են բոլոր մեր վանքերը ընդհանրապէս. մարտկոցներ լուսաւորութեան, և ամրոցներ՝ մեր գոյութեան ու մշտնջենաւորման:

Ս. Աթոռին հանգամանքը ճշդով պարագաներէն մին ալ իր Ս. Գաղաթին

մէջ ունեցած միջազգային և միջկրօնական դիրքն է։ Գրիստոնէական, իսլամական, և հրէական աշխարհներու կրօնական զգացումներու համար այնքան սիրելի այս կեդրոնին մէջ՝ Հայ Եկեղեցին մին է երեք հին պատրիարքութիւններէն, պատուի և իրաւունքի նոյն հաւասար գծի վրայ անոնց հետ։ Ղերբ մը՝ որ արդար հպարտութեամբ կը լեցնէ ամէն քրիստոնէայ հայու հոգին։

Հինէն ի վեր այսպէս հայ ժողովուրդի սիրոյն և պաշտամունքին առարկայ եղած Երուսաղէմի Առաքելական այս Աթոռը, ամէն ժամանակէ աւելի սահմանուած է մեր օրերուն դեր մը կատարել մեր կրօնական եւ ազգային կեանքին մէջ, իբրև հաւատքի և սիրոյ միակ այն փարոսը, որուն կը նայի բովանդակ Սփիւռքի հայութիւնը։ Ան Սիոնի բարձունքին վրայ հանգած այն տապանակն է այսօր, որուն մէջ պահուած է հազար անգամ նահատակուած բայց յաւերժ կենդանի ազգի մը մխիթարութեան և յոյսի մուրհակը։

Հայ Երուսաղէմը, տասնհինգ ասրիներէ ի վեր սկսած է արդէն իր կրօնական և կրթական դերին իրազորման։ Նախորդ երկու բազմարդին պատրիարքներու օրով սկզբնաւորուած ու բարգաւաճած կրօնական, կրթական, տնտեսական և ժողովրդային ծառայութեան համար թափուած ջանքերը, եւ ստացուած արդիւնքները, եթէ Տէրը կամենայ, պիտի շարունակուին անսայթաք։ Ունինք այս հաւատքը, վասնզի նորին Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Պատրիարք Հօր նման անձնաւորութիւն մը պատրիարքական զահուն վրայ, կը նշանակէ կենսունակ մշտնջենաւորումը այս գաղաւոր հաստատութեան գործին, և իր երկու մեծանուն նախորդներու արդիւնքին։

Իր կրթանուէր և խոհական կեանքը և նկարագրի քաղցրութիւնը ուրիշ զրաւական՝ թէ միաբանական կեանքի մէջ ստեղծուած խաղաղութիւնը պիտի մնայ տեական, Ս. Տեղեաց մէջ մեր իրաւունքները պիտի պաշտպանուին ունէ ատենէ աւելի նախանձախնդրութեամբ և կորովով, և պիտի պսակուին բոլոր ակնկալութիւնները Ս. Աթոռոյ վերանորոգուած կեանքին։

Պանծալի այս զահր, իր արժանքնտիր Գահակալով, և ուխտանուէր Միաբանութեամբ վերելքի իր ճամբուն՝ լեցուն է նոր յառաջադրութիւններով և յոյսերով։

Մայրենք որ Տիրոջ հովանին միշտ անպակաս ըլլայ Հնորհազարդ Գահակալին, և սրբանուէր այս Միաբանութեան վրայ, որպէսզի այս հանդիսական առիթով Հայց. Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակներու հետ միասին կարենանք ձայնակցել Սրբազան բանաստեղծի մաղթերգին։

«Շնորհազարդ պայծառաց՝ զզաւազան իշխանութեան մերոյ հայրապետին, զի օրհնեսցուք զեզգ Տէր այժմ և յաւիտեան»։

ԽՄԲ.

ՀԱՆԴԵՍԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԺԱՆԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

ՍՐԲՈՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՅՈՒՌՈՅՍ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԻԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Սեպտ. 12 թուակիր պաշտոնագրով մեր Պաղեստինի Պետական Առաջ Գարտուղարը, ի դիմաց Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի Բարձր Գովարներին, կը հաղորդէր որ, Նորին Վեհափառութիւն Անգլիոյ Թագաւորը հաճած է իր արքայական ճանաչումը եւ հաւանութիւնը տալ Երուսաղէմի հայոց պատրիարքին ընտրութեան համար, եւ թէ՛ արդէն իսկ ժամանած է ճանաչման արքայական հրովարտակը որուն յանձնման թուականը, կ'աւելցնէր պաշտոնագիրը, իր ատենին պիտի հաղորդուի այլ գրութեամբ։

Միարեւուելիւնը այս աւետիսը առնելուն՝ փութաց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը իր խնդակցութիւնը յայտնելու համար այս առթիւ։

Սեպտ. 19 թուակիր ա՛յլ պետական պաշտոնագրով մեր Պաղեստինի Բարձր Գովարները կը հրաւիրէր Ս. Պատրիարք Հայրը կառավարչատուն, Դշ. 27 Սեպտեմբերին, կատարելու համար պաշտոնական յանձնումը արքայական հրովարտակին։

Ասկէ ետք սկսեալ պատրաստութեան շրջանը։ Ամբողջ մայրաքաղաքը եռուղեօր մէջ է։ Ընդհանուր մաքրութիւն, նորոգութիւն, յարգարում եւ զարգացում ամէն կողմ։ Ս. Աթոռոյս դիւանը այս եռուղեօրին կեդրոնն է. հրաւիրագրերն են կը սպառուին հայերէն ու անգլիերէն, բանակցութիւններ կը կատարուին կառավարութեան ու պատրիարքարանի միջեւ, հանդիսութեանց կարգադրութիւններու մասին։ Ամէն հոգ կը տարուի կարելի եղածին չափ մեծ շուքով կատարելու այս բացառիկ հանդէսը։

Գահակալութեան օրուան վաղորդային ամէն ինչ կարգին է արդէն։ Վանքի աւագ դուռը եւ պատրիարքարանի կրկնակ մուտքերը չբխանակուած են գալար ճիւղերով

ու ծաղիկներով եւ զարդարուած՝ անգլիական զօշներով։ Պարզուած է նաեւ Պատրիարքարանի վրայ Անգլ. մեծ դրօշը որ խաղաղ կը ծածանի խոովքի այս օրերուն։ Եկեղեցին իր տօնական օրերու պերճանքը զգեցած է. կանթեղներու մոմեր կը փալփալէին ու կը պլպլան ամէն տեղ։ Աթոռներ շարուած են Ատենին ու ձախակողմեան Դասին մէջ։ Գետինը ծածկուած է թանկարժէք գորգերով։ Պատրիարքարանը շքուած, յարգարուած ու կահաւորուած է կանոնաւոր կերպով։ Ամէն ոք սպասումի մէջ է վաղուան մեծ օրին համար։

ԵՍԵՆՆԵՐ

ԱՐԺԱՍԵԼԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ

Գահակալութեան հանդիսութիւնները սկսան Արքայական Հրովարտակի պաշտօնական յանձնումի արարողութեամբ Պաղեստինի Կառավարիչի ապարանքին մէջ։ Կառավարչատունը կը գտնուի Երուսաղէմէն դուրս, քաղաքին հարաւային կողմը, վանքէն շուրջ 5 քրիտմիթր հեռաւորութեամբ։

Նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն Սեպտ. 27-ին, ժամը 12:05-ին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը իր շքախումբով միասին, կը մեկնի Բարձր Գովարների ապարանքը, տասը ինքնաշարժներէ կազմուած պաշտօնական գնացքով։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետեւորդներն էին. Տնօրէն Ժողովոյ եօթն անդամները — Գեր. Տ. Մկրտիչ Արք. Աղաւնուհի՝ Պատրիարքական Փոխանորդ, Հոգ. Տ. Կիւրեղ Մ. Վրդ.՝ Լուսարարապետ, Տ. Գեորգ Վրդ., Տ. Վանան Վրդ., Տ. Պարգե Վրդ., Տ. Շաւարշ Վրդ. եւ Տ. Միւռոն Վրդ.։

Միարանական Ընդհ. Ժողովոյ Ատենապետ՝ Տ. Սերովքէ Վրդ., Առաջ Թարգման՝ Տ. Պստիկ Վրդ., եւ Դիւանապետ Տիար Կ. Նուրեան։

Ընթերցում Արքայական Հրովարտակի
Բարձր Գովիսերի Ապարանքին մէջ.

Տառնինը աշխարհական ներկայացուցուցիչներ Պաղեստինի Հայութեան կողմէ. Երուսաղէմի Հայոց ներկայացուցիչներն էին՝ Տօքթ. Վահան Գալպիեան, Տիար Լեւոն Դէորդեան, Տօքթ. Վահան Բասգալ, Տօքթ. Ն. Եաղլեան, Տիար Դաւիթ Յովհաննէսեան:

Հայֆայի ներկայացուցիչ՝ Տիար Ա. Փափագեան:

Եաֆայի ներկայացուցիչ՝ Տիար Խ. Թագէտեան:

Ռեմլէի ներկայացուցիչ՝ Տիար Գ. Պէննէեան:

Անդրյորդանի ներկայացուցիչ՝ Տիար Մերկեր Մերկերեան:

Ճամբան՝ հետեորդներ առաջ կ'անցնին եւ ընդունուելով կառավարատան առջիւ առաջուց կը գրաւեն իրենց տեղերը: Ժամը 12:20-ին կը հասնի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, Փոխանորդ Սրբազանին եւ Լուսարարպետ Հայր Սուրբին հետ, եւ երկու բարձրաստիճան պետական պաշտօնատարներէ ընդունուելով կ'առաջնորդուին իրենց յատկացուած պատուոյ տեղը:

Սոյն հանգէտին ներկայ էին նաեւ՝ Պաղեստինի Զօրաց Ընդհանուր Հրամանատարը Զօր. Մ. Կ. Հ. Պարքըր:

Աւագ Դատաւոր (Chief Justice) Սըր Հերբեր Դրըսգէտ:

Օդային Զօրաց Հրամանատարը ձ. Հ. Տ'Ալպիաք:

Անդամք պետական գործադիր մարմնի՝ Պետական Աւագ Քարտուղարը (Chief Secretary) Մր. ձ. Ս. ՄէքՖըրսըն:

Ընդհանուր Դատախազը (the Attorney General) Մր. Վ. ձ. Ֆից Ճէրլաւ:

Պետական Գանձապահը (Treasurer) Մր. Վ. ձ. Ճօնսըն:

Մր. Տ. ձ. Հարրիս:

Երուսաղէմի Նահանգային Կառավարիչը Մր. Է. Քիլթ-Ռոչ:

Զօրաց Ընդհանուր Հրամարի. օգնականը. Օդային Զօրաց Հրամարի. օգնականը.

Մր. Տ. Գ. Թոմսըն:

Մր. Ա. ձ. Մանթուրա օգն. Երուսաղէմի Կառավարիչին:

Ժամը 12:30-ին բեմին վրայ կ'երեւի Բարձր Գովիսերը շրջապատուած իւր թիկնապահներով, եւ կը կարգադրէ նախ իր անձնական Ուղերձը առ Նորին Ամենապատուութիւն Ս. Պատրիարք Հայրը:

Your Beatitude,

I am happy to welcome Your Beatitude to present to you, by command of His Majesty the King, the High Berat in signification of His Majesty's Royal recognition and approval of your election as Armenian Patriarch of Jerusalem, and I take this opportunity of conveying to you my congratulations on your accession to the throne of this historic See and of expressing to you every good wish for many years of health and strength in the discharge of your exalted duties.

Your Beatitude has rendered long and distinguished service to the Armenian Community in Jerusalem. Consecrated Bishop in 1924, you have served 17 years in the responsible office of Grand Sacristan, while for twenty years you were Head of the Theological School. I am confident that, with such a record behind

you, you will prove a worthy successor to your late beloved Patriarch, Thorgom Goushakian, who filled the See with distinction and dignity for a period of some seven years until his lamented death in February last.

Your Beatitude has been called to your high office at a time when the British Empire and its allies are engaged in a relentless struggle against attempts to dominate the world by a cruel and ruthless tyranny, and the effects of this struggle will be felt in Palestine as in the rest of the world. Friendly relations have for long existed between Great Britain and the Armenian people, and I know that I may rely on the loyal support of Your Beatitude and of the Armenian community in Palestine in this time of trial.

I will now read the Royal Commission of Appointment dated 17th August, 1939.

ROYAL-SEAL

GEORGE R. I.

GEORGE THE SIXTH, by the Grace of God of Great Britain, Ireland and the British Dominions beyond the Seas King, Defender of the Faith, Emperor of India: To all to whom these presents shall come, Greeting.

WHEREAS the Armenian Patriarchate of Jerusalem being lately vacant by the death of His Beatitude Thorgom Kouchakian, the Most Reverend Archbishop Mesrob Nishanian, Grand Sacristan of the Patriarchate, has been duly elected by resolution of the General Assembly of the Armenian Congregation, sitting at Jerusalem on Tuesday, the eighteenth day of April, and Wednesday, the nineteenth day of April, 1939, to be Patriarch in his stead and to exercise the ancient rights and functions of that office.

WE, accepting of such Election do by these presents signify our Royal Recognition and Approval of the appointment of the said Most Reverend Archbishop Mesrob Nishanian to the office aforesaid, and confirm him in the exercise of the said rights and functions and do hereby invest him with all the rights, powers, jurisdictions, privileges and immunities, which are by law appurtenant to the said office, or are by ancient custom or practice held and enjoyed in conjunction therewith.

Given at Our Court at Saint James's this Seventeenth day of August, 1939, in the Third Year of Our Reign.

By His Majesty's Command,
MALCOLM MacDONALD,

Ապա Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ Ատենապետ, Հոգ. Տ. Սերովբէ Վրդ. կարգաց Ուղերձին եւ Հրովարտական հայերէն Թարգմանութիւնները.

**ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՐՏՐ ԳՈՄԻՍՅՈՒՆ ՈՒՆՆԵՐԸ**

Ամենապատիւ Տէր,

Ուրախ եմ հոս ընդունելու Ձեր Ամենապատուութիւնը, եւ Վեհափառ Թաղաւորի հրամանով Ձեզի յանձնելու Բարձր Հրովարտակրորով Նորին Վեհափառութիւնը իր Արքայական ճանաչումը եւ հաւանութիւնը կը յայտնէ Ձեր Ամենապատուութեան նշանակութիւնը Հայոց Պատրիարք ընտրուելուն առթիւ: Այս պատեհութեանն օգտուելով իմ շնորհաւորութիւններս կը մատուցանեմ Ձեզ, այս պատմական Ժանք բարձրանալուն առթիւ եւ կը մաղթեմ Ձեզ ամեն յաջողութիւն, երկար առողջութիւն եւ կարողութիւն ի գործ դնելու համար Ձեր բարձր պատգամութիւնները:

Ձեր Ամենապատուութիւնը երկար եւ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած եւ նշանակելով Հայ Միաբանութեան: Նպիսկոպոս ձեռնադրուած ըլլալով 1924-ին 17 տարիներ Լուսարարապետութեան պատասխանատու պատգամը վարած է, միեւնոյն ատեն 20 տարի

ալ ժառանգաւորաց Վարժարանի Տնուչը եղած է: Վստահ եմ որ այս փորձառութիւններով արժանաւոր յաջողքը պիտի ըլլաւ հանգուցեալ Թորգոմ Գուռակեան սիրեցեալ Պատրիարքի՝ որ այդ Արքայ գրաւեց այնքան արժանաւորութեամբ եւ վեհութեամբ շուրջ եօթը տարի մինչեւ իր ողբալի մահը անցեալ Փետրուարին:

Ձերդ Ամենապատուութիւնը այս բարձր պատգամին կը կոչուի այնպիսի ժամանակ մը երբ Բրիտանական Կայսրութիւնը եւ իր դաշնակիցները դժնդակ պայքար կը մղեն ընդդէմ այն ոյժին որ կը փորձէ աշխարհը տարակտեղ անդուր եւ անպարտեղ բռնապետութեամբ մը: Այս պայքարին հետեւանցները պիտի զգայուին ինչպէս բոլոր աշխարհի նոյնպէս եւ Պաղեստինի մէջ: Երկար ժամանակներէ ի վեր բարեկամական յարաբերութիւններ գոյութիւն ունեցած են Մեծն Բրիտանիոյ եւ Հայ Ժողովուրդին միջեւ, կը խորհիմ քէ կրնամ վստահիլ Ձեր Ամենապատուութեան եւ Պաղեստինի Հայ Հասարակութեան հաւատարիմ աջակցութեան, այս ժողովուրդին լից օրերուն:

Այժմ պիտի կարգաւ 17 Օկտոսոս 1939 բուազրեալ Արքայական Հաստատութեան Հրովարտակր:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԲԱՍՏԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻՆ

ԿՆԻՔ ԱՐԲԱՍՏԱԿԱՆ

ՃՈՐՃ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՈՐ

Ճորն Վեցերոյ, շնորհիւն Աստուծոյ Թաղաւոր Մեծն Բրիտանիոյ, Իրլանտայի եւ Անգլո-ծովեան Անգլիական Իշխանապետութեանց, Պատեպան Հաւատոյ, Կայսր Հնդկաստանի. ամեն անոնց որոնց պիտի հասնի ներկայ գիրս, ողջոյն:

Նկատելով որ Նրուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան Արքայ Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Գուռակեանի վախճանումովը վերջերս թափուր մնացած լինելով, Գերաւորն Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Նշանեան, Պատրիարքութեան Լուսարարապետը, ներկայ 1939 տարւոյ Ապրիլ 18-ի Երեւաքքի եւ Ապրիլ 19-ի Չորեքաքքի օրերուն յերուսաղէմ ի նիստ գումարուած Հայոց Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին որոշումովը անոր տեղը օրինաւորապէս Պատրիարք ընտրուած է, ի գործ դնելու այդ պատգամին վաղեմի իրաւունցները եւ պատգամութիւնները:

Մենք, ընդունելով այդ ընտրութիւնը, այսու գրութեամբ, կը յայտնենք

մեր Արհայական Ճանաչումը եւ Հաւանութիւնը ի մասին յիշեալ Գերա-
ւորն Տէր Մեսրոպ Արեւիկոսկոյս Նշանեանի այս պատգամին կոչուելուն.
եւ հաստատելով կ'արժեանք գինքը կլորակելու վերոյիշեալ իրաւունքներ եւ
իր պատգամին յատուկ պարտականութիւնները, եւ ունենալու այն բոլոր իրա-
ւունքները, իշխանութիւնները, իրաւասութիւնները, առանձնաւորութիւնները
եւ ապահարկութիւնները որոնք օրէնքով այդ պատգամին կը պատկանին, եւ
կամ վաղեմի սովորութեամբ եւ կամ կիրառութեամբ գործնականապէս ի զօ-
րու են եւ կը վայելուն յարակցութեամբ այդ պատգամին:

Տուեալ Սէյնս ձէյմս-ի մեր Արեւիկոսկոյ մէջ ի 17-ն Օգոստոսի 1939 ամի,
մեր Քաղաւորութեան երրորդ տարին:

Նորին Վեհափառութեան հրամանաւ

ՄԱԼՔԸՍ ՄԱՔՏՈՒԸԼՏ

*Հրովարտակի հայերէն թարգմանութեան
ընթերցումէն ետք, Նորին Վսեմութիւն
Բարձր Գումիսերը Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր
յանձնեց պաշտօնապէս Հրովարտակը, դե-
տեղուած կարմիր մետաքսեայ քսակի մը
մէջ ու շնորհաւորեց զինքը: Ապա Ս. Պատ-
րիարք Հայրը կարգաց իր ուղերձը Հայե-
րէնով, որուն Անգղիերէն թարգմանութիւնը
կարդացուեցաւ Տ. Սերովբէ Վրդ. ի կողմէ:*

ՈՒՂԵՐՁ ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀՕՐ

*(Պատուած Բարձր Գումիսերի ապարանքին
մէջ, Հրովարտակի յանձնումի պահուն):*

Վսեմափայլ Տէր,

Ձերդ Վսեմութեան ձեռքէն այս Բարձր
Հրովարտակը ընդունելուս ուղիքով քոյլ
օուեմք ինձ իմ եւ Սրբոց Յակոբեանց Միա-
բանութեան կողմէ խնդրելու Ձեր Վսեմու-
թենէն, որ բարեհաճիք ներկայացնել մեր
աննայտորին երախտալիքութիւնը եւ հաւա-
տարիմ հպատակութեան հաւաստիքը Նորին
Կայսերական Վեհափառութեան ձեռն Ձեզ
մեր սիրեցեալ Վեհապետին, այն բարձրա-
գոյն շնորհին համար, որով Նորին Վեհա-
փառութիւնը բարեհաճեցաւ հաստատել իմ
ընտրութիւնը իբրեւ Պատրիարք Մուսաղիմի
Հայոց Սրբոց Յակոբեանց հնազանդեան եւ
պատմական Աթոռին, հրամայելով գործա-
դրելու այդ պատգամին վերաբերեալ բոլոր

պարտականութիւնները, եւ շնորհելով ինձ
այն իրաւունքներն ու առանձնաւորութիւն-
ները, որոնք օրէնքով կապուած են այդ պա-
տգամին:

Այսօր Միաբանութեանս եւ ժողովուր-
դիս սիրտերը ինձ կը միանան եւ ջերմագին
աղօրքներ կը վերուզդեն հայցելով որ օրհնէ
Աստուած մեր սիրեցեալ Քաղաւոր-Կայսրը
եւ իր առաջ ողորմութիւնը ծաւալէ շնորհա-
փայլ Քաղուհիին, Գահաժառանգ իշխանու-
հիին եւ Արհայական Կերպասանի բոլոր
անդամներուն վրայ: Կ'աղօրքենք որ Նորին
Կայսերական Վեհափառութիւնը երկար ա-
մօք քաղաւորէ իր հայրերու պանծալի Գա-
հուն վրայ՝ խաղաղութեամբ եւ բարգաւա-
նութեամբ եւ վայելէ միշտ սերն ու հաւա-
տարմական նուիրումը այն ազգերուն որոնք
երջանկութիւնը ունին մարեկոյն Բրիտանա-
կան Վեհապանծ դրօշի հովանիին տակ:

Կ'աղօրքենք մասնաւորապէս, միջազգային
պայմարի տաղանապալի այս օրերուն, որ Ար-
դարութեան եւ Խաղաղութեան Յաւանքա-
կան Ողբիւրդ առաջնորդէ Բրիտանական Կայ-
սրութիւնը եւ իր գաղտնակիցները դէպքի փա-
ռաւոր յայրաճանակներ, որպէսզի բոլոր մեծ
ու փոքր ազգերը կարենան իրենց հայրենիք-
ներուն մէջ ապրիլ ազատ եւ եղբայրական
համեմաթս սիրով:

Շնորհին Աստուծոյ, որպէս Պատրիարք
Մուսաղիմի, նուիրական պարտականու-
թիւնս պիտի ըլլայ հետեւիլ իմ երանաւոր

նախորդներուն ժառիղին որոնք աղբորով եւ գործով իրենց կեսմբը նուիրեցին այս Սուրբ Ներկին, որ օրհանգիստն է մեր կրօնքին եւ մեր հոգեւոր լուսաւորութեան: Մեզի հաւատարմութեամբ պիտի շարունակենք մեր նիպեր պահպանելու համար Քրիստոսի ճօրինական սրբավայրերը եւ մեր ժողովուրդին եւ Միաբանութեան նկատմամբ մեր մասնաւոր պարտականութիւններուն հետ պիտի սիրենք նաեւ մեր համախաղաքիները անխտիր, ինչ ազգի եւ կրօնքի ալ պատկանինք անոնց, եւ ոյիսի ծառայենք անոնց, եւ անոնց հետ միասին պիտի աշխատինք Պաղեստինի բարօրութեան եւ երջանկութեան համար:

Կ'ապահովենք Ձերդ Վսեմութիւնը՝ որ այս դժուարին եւ օգնեցապի օրերուն, դուք պիտի ունենաք ոչ միայն Պաղեստինի իմ Միաբանութեան եւ ժողովուրդեան այլ նաեւ Բրիտանական դրօշին օակ ապրող մեր բոլոր ազգակիցներուն հաւատարմական նուիրումը:

Յայտնելով իմ անկեղծ եւ զգածուած շնորհակալութիւնները Ձեր Վսեմութեան ինչ ուղղուած շնորհաւորական եւ բարեմաղքական գերազնիւ խօսքերուն համար, կ'աղօթեմ որ Բարեխնամ Աւարիչը պարգեւէ Ձեր Վսեմութեան, եւ Ձեր ստորակարգեալ Պաղեստինի բոլոր արժանապարհ պատօճանատուներուն, կարողութիւն՝ որպէսզի Ձեր Վսեմութեան իմաստուն ղեկավարութեամբ մեր այս Սուրբ Ներկը օր քս օրէ յաւաքդիմէ եւ բարգաւաճի խաղաղութեան եւ համեմատութեան մէջ ի փառս Բրիտանական Կայսրութեան եւ անոր սեծանուն, բարի եւ առաքինի Վեհապետին:

Սուրապիմ

27 Սեպտեմբեր 1939

Հանդէսի աւարտումին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը եւ բոլոր հրապարակներ առաջնորդութեան ընդունելութեան սրահը, ուր հրերը մի առ մի ներկայացուցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր եւ Բարձր Գոմիսերին: Մեծարանքէ վերջ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը հրաժեշտ առնելով Բարձր Գոմիսերէն, վաճառ գարձաւ իր շքախումբով եւ նոյն պաշտօնական զնացքով:

Միաբանութիւնը, Աշակերտութիւնը եւ Ժողովուրդի բազմութիւն մը վաճառ աւագ մուտքին առջեւ կը սպասէին Նորին Ամենապատուութեան ժամանումին: Հասաւ Ան

ժամը 1:30-ին. հրա իջաւ ինքնաշարժէն, խանդավառօրէն ծափահարութեամբ ամենքէն: Թափօրով առաջնորդութեան Պատրիարքարանի Դահլիճը եւ բազմաթիւ իր Աթոռը. աշակերտք Սրբապանին օրհնութիւնը ստանալով մեկնեցան. իսկ Միաբանութիւնը եւ աշխարհական ներկայացուցիչները պատուատիրութեան խմիչքով: Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր բարեմաղթութիւնները բնաւ լեզգիոյ վեհ. Քաղաքը-Կայսեր արեւշատութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար: Մեկնեցան ներկաները Սրբապան Հօր Աջը համարելէ վերջ:

ԳԱՀԱՆԱԼԱՌԹՅԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Ս. ՅԱՆԱՌԱՅԱՆ ՏԻՆԱՐԻՆ ՄԷՋ

Նոյն օր յետ միջօրէի ժամը 2-ին ժողովուրդը արդէն իսկ խոնարած է Տաճարի գաւիթին եւ բակին մէջ: Քաղաքիս Հայ Լիարեօթիկայ, Հայ Ներկայացուցչական եւ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան սկսուածական երեք խումբերը կը հանին կարգապահութեան: Նոյն ժամէն՝ սկսած են ժամանել նաեւ օտար հրապարակները եւ գրաւել իրենց յատկացուած տեղերը, եկեղեցւոյ Դահլիճ եւ Առեւտրի մէջ: Իրանի պաշտօնեաներ եւ քանի մը վարդապետներ կը վարին տեղաւորման գործը: Ժամը 3-ին արդէն իսկ լեցուած է եկեղեցին. հոգեւորական հրապարակներ տեղաւորուած են Ձախակողմեան Դահլիճ, կառավարական պաշտօնատարներ եւ հրապարակներ Առեւտրը. ժողովուրդը լեցուած է եկեղեցիի նաւը եւ երկու թեւերը. վերնատունը գրաւած են կանայք: Եկեղեցիի մէջտեղը, մուտքէն մինչեւ դաս, անցք մը ձգուած է թափօրին համար:

Միաբանութիւնը եւ աշակերտութիւնը Պատրիարքարանի մէջ կը պատրաստուին Հրաշափառի. վարդապետք շուրջաւազեցաւ, զպիւրք՝ շապկաւոր: Կը հանի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, կը զգեստաւորուի եւ կ'անցնի թափօրին գլուխը Սրբատաթուղք կը հնչէ «Հրաշափառ» Պատրիարքարանի կամարներուն տակ, ու թափօրականք ծանրօրէն կ'իջնեն եկեղեցի: Ժողովուրդի հոծ բազմութիւն մը լեցուցած է եկեղեցւոյ գաւիթը եւ շրջակայ տանիքները: Սկսուածներ պատուի կը կենան երկուս-

տեք, Եկեղեցի մուտքին՝ թափօրը կ'ուղ-
ղուի գէպի Ս. Գրիսաղրի մատուռուր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կ'երկրպագէ և կը
խնկարկէ շուրջանակի, երբ զպիրններ կ'եր-
գեն ճոր էնն յեութեանս Որդւոց Որոտման
շարականը: Սրբազանը Ս. Գրիսաղրի մատ-

առէին ցիս ի տուն Տեառն երթիցուք մեք,
յարակից քարոզով և ազօթքով միատեղ,
Այս կարն արարողութենէն վերջ բեմ կը
բարձրանայ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը
առաջնորդուած Տնօրէն Ժողովոյ անդամ-
ներէն: Ինժին վրայէն կը կարդացուի Ար-

Տեսարան մը Եկեղեցի մուտքի թափօրէն.
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր Պատրիարքարանի մուտքին առջեւ.

բան մէջ կը կատարէ Եկեղեցի մուտքի իր
Ռւխտը: Դպիրներ կ'երգեն ճուրախ լերո
շարականը, ու թափօրը Եկեղեցւոյ մէջ-
տեղէն կ'առաջնորդուի Դաս, ուր հանդի-
սադիր Սրբազանը կ'արտասանէ Եկեղեցի
մուտքի Սաղմոսը. ճուրախ եղէ ես ոյջ

քայական Հրովարտակի Նախ Անգլիերէն
բնագիրը և ապա Նոյնին Հայերէն թարգ-
մանութիւնը Տ. Շաւարշ Վրդ.ի կողմէ:
Ապա Գեր. Տ. Մկրտիչ Արք. կը կարդայ
հետեւեալ Ուղերձը առ Ամեն. Ս. Պատ-
րիարք Հայր:

ՈՒՂԵՐՁ

ԳՆՐ. Յ. ՄԻԿՈՅԷ ԱՐԻ. ԱՂԱՆՈՒՆԻՒ

(*Պատկերված Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ Պարսիարքական ցուպը յանձնելու առթիւ*).

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր,

Ձեր Ամենապատուութիւնը հանդերձեալ է այժմ բազմիչ Սրբոյն Յակոբայ Տեառնեղբօր Առաքելական Աթոռը: Այդ Աթոռը ամիսներէ ի վեր ծանկուած էր սուգի՝ օգոյժ երջանկալի յիշատակ Տ. Թորգոմ Սրբազան Պատրիարքի անակնկալ եւ դառնադէս մահուամբը որուն համար տանձնուս սրտերը լեցուած էին սրբօրհնական օգոստոսականութեամբ:

Օրհնեալ է Աստուած, որ ողորմեցաւ վերջապէս Սիոնի, վերցուց սուգի սեւ շորաբեր Առաքելական Սուրբ Աթոռին վրայէն ու փառասեց ծանր վեպերութիւնը Միաբանութեանս եւ բոլորիս սիրտերէն: միխարուած ենք այժմ լեցուած սեռնելով այն մեծ պատուար որ բացուած էր արդար հոգիի մը մեզմէ առ յաւեւ բաժանումով:

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր, Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը իր կրած այս դառն հաւուածը դարձանելու եւ վիշտը առնելու համար՝ առաջին օրէն փափակեցաւ երջանկայիշատակ հանգուցեալ Պատրիարքին յաջորդը ձեռնել յանձին այնպիսի մէկու մը որ ժառանգած ըլլար վեհ հոգիի մը ու մահուր նկարագիր մը, եւ պատկառանք ազդէր շուրջը՝ իր հմուտեամբը եւ իր նախնական պատօտիքն պահանջած անհրաժեշտ կարողութիւններով: Սրբանկի է այժմ Միաբանութիւնս որ գտաւ իր փնտռած մեծ հոգին յանձին Ձեր Ամենապատուութեան: (Այստեղ Գերաշնորհ Սրբազանը առաւ Նորին Ամենապատուութեան հակիրճ կենսագրականը, եւ անգրագրածաւ իր վարձած պաշտօններուն որոնց մէջ յիշուի յայտ բերած էր Սրբազանը խղճամիտ ոգի մը, ապա շարունակեց): Ամենքս խանդավառուած ենք մանաւանդ այն իրողութեամբ՝ որ Ձեր քննարկութիւնը ուրախութեամբ զորհուրեցաւ անխիտ Ազգին ընդհանրութեան կողմէն, ինչ որ յայտնի ապացոյցն է համագրային յարգանքին եւ վստահութեան, որուն արժանացած է Ձեր Ամենապատուութիւնը իր գնահատելի ծառայութիւններով: Մենք կատարեալապէս վստահ ենք քե այն արժանիքները զորս

կը փայլեցնէին Ձեր պատուական անձին վրայ՝ այսուհետեւ ալ ի սպաս պիտի դնէ յոգուս Սրբոց Յակոբեանց պանծալի այս հասցատուութեան:

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր, Ձեր Լուսարարագիտութեան շշուկներն գիտենք քե որքան նախանձախաղի էին Ս. Աթոռայ վարկին բարձրացման եւ սրբավայրերու մեր իրականաց պատգամութեան համար: Լիայոյս ենք որ այժմ Ձեր Ամենապատուութիւնը իր Առաքելական այս բարձր պատօտին վրայ ալ աւելի հոգածու պիտի ըլլայ մեր կրօնական եւ եկեղեցական հաստատութեանց պայծառութեան համար: Մեզ համար մեծ պարծանք մ'է որ Սուրբ Նիկիոյ մէջ տեղ ենք երանաւորն նախնիներէ մեզի աւանդուած հոյակապ այս հաստատութիւններու եւ Ս. Տեղեաց մէջ՝ նուիրական իրաւանց եւ մեծամեծ առանձնաւորութիւններու: Մենք կատարեալապէս վստահ ենք քե Ձեր Ամենապատուութեան հովանիին վրայ Ս. Աթոռը եւս առաւել պիտի պայծառանայ եւ Ս. Տեղերու մեր սեպհականութիւնները աւելի կորովով պիտի պատեպանուին, ու այս կերպով բարձր ու պատկառելի պիտի ընծայուի Հայաստանեայց Առաքելական Ս. եկեղեցին յայս ընդհանուրին:

Մեծ պատրասկանութիւն մը ունինք այս առթիւ յիշել երախտագիտական զգացմամբ մեր Բրիտանական արգարտաւէր Կառավարութեան հաւակիր վերաբերմունքը եւ բանկազին հովանաւորութիւնը զոր ցոյց տուած է Ս. Աթոռիս նկատմամբ Պաղեստինի հոգատարութիւնը ստանձնած օրէն սկսեալ: Անոր փայլուն մէկ ապացոյցն է որ կատարուեցաւ այժմ, երբ Ձեր Ամենապատուութեան անձին վրայ կատարուած այնքան արժանաւոր ընտրութիւնը Նորին վեհափառութեան Թագաւոր-Կայսեր շնորհ Ձ. ի բարձրագոյն հանութեան եւ նախնական արժանացաւ, եւ այսօր պատկառելի արարողութեամբ Ձեզ յանձնուեցաւ Արքայական Հրովարտակր՝ ձեռամբ Նորին Վսեմութեան Պաղեստինի Բարձր Գովարտար Սրբ Հերբեր Մէք-Մայրլի-ի, որուն, ինչպէս նաեւ Պաղեստինի Կառավարութեան արժանայարգ պատօտինց, այս հանդիսաւոր առիթով խաղցր պարտականութիւն կը համարինք յայտնել մեր ամենախորին շնորհակալութիւնը, եւ սրտաբոլոր աղօթքներ վերադարձնել Նորին վեհափառութեան Թագաւոր

Կայսեր, Վեհափառ Թագուհւոյն, Գահա-
ժառանգ Իւխանուհի Դսեք, Արայական
գերդասանի բոլոր անդամներուն կենաց եւ
երջանիկ արեւաստութեան, եւ Անգլիական
վեհապան Պետութեան փառքին եւ մեծու-
թեան համար:

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր, հիմակ
ուրախութիւնք պիտի ունենանք ողջունելու
Ձեզ Սուրբ Յակոբ Տեառնեղբօր Առաքելա-
կան Աթոռին վրայ: Այս հանդիսաւոր առի-
թով Ձեզ կը վստահացնենք որ Ս. Աթոռոյ
Միաբանութիւնը պիտի լծուի սիրով իր պար-
տականութեանց, իւրաքանչիւր իր կարո-
ղութեան եւ ընդունակութեան չափով, զօ-
րավիգ եւ աշակից ըլլալով Ձեզ՝ Ձեր ապա-
գայ ազգօրոս եւ Աթոռանուէր բոլոր ձեռ-
նարկներուն մէջ:

Այս քաղցր յոյսերով Ձեր Ամենապատ-
ւութեան կը յանձնենք Ներուսդէմի Պատ-
րիարքութեան Հովուապետական Գաւազանը
ու կը մաղթենք ջերմապէս որ ապրիք եւ-
կար եւ քաղցր, եւ նոյն Գաւազանին հո-
վանդն ներքեւ Ձեր հոգեւոր որդիներս ու
Ազգն հաւտօրէն բարեբաղդութիւնք ունենան
ճեսնելու իրականաճալը Ձեր բարի փափաք-
ներուն եւ ծրագիրներուն:

Այժմ կը հրաւիրենք յարգանքով Ձեր Ամե-
նապատւութիւնը կատարել ծննդդի իր կա-
նոնական Ուխտը Սուրբ Սեղանին առջեւ:

Բարձրեալն Աստուած, բարեխօսութեամբ
Ս. Աթոռոյս պաշտպան զոյգ Առաքելանե-
րուն՝ Սրբոյն Յակոբայ Դիվադրի եւ Ներու-
սաղէմի առաջին Յպիսկոպոսապետին՝ Սրբ-
բոյն Յակոբայ Տեառնեղբօր, իր նախախնա-
մական աջով եւ Աստուածային օրհնութեամբ
գորացնէ եւ արիաքան Ձեր Ամենապատւու-
թիւնը, ամեն:

Ուղերձի ընթացքին երբ կ'ըսէք Փոխա-
նորդ Սրբազանը Ձեր Ամենապատուութեան
կը յանձնենք Ներուսաղէմի Պատրիարքու-
թեան Հովուապետական Գաւազանը, կը
յանձնէ Պատրիարքական Իշխանութիւնը
խորհրդանշող Յուպը (Աստ): Ապա Ս. Պատ-
րիարք Հայրը ծուռկի եկած Ս. Սեղանին
առջեւ գլխաբաց եւ ծանր ու հանդիսաւոր
կերպով կ'արտասանէ իր Ուխտը:

Ո Ի Ն Տ

Սոսանամ եւ ուխտեմ առաջի
Աստուծոյ եւ առաջի Սրբոյ Սեղանոյս,
Խղնի մօտ եւ հաւասարմութեամբ
հսկել գործադրութեան կարգաց եւ կա-
նոնաց եւ աւանդութեանց Միաբանու-
թեան Առաքելական Աթոռոյս Սրբոց
Յակոբեանց:

Ուխտեմ լինել հաւասարիմ Ազգիս
եւ Հայրապետական վերին իշխանու-
թեան Ամենայն Հայոց:

Նաեւ ուխտեմ կալ մնալ հաւա-
սարիմ հպատակ Օգոստափառ Վեհա-
պետին եւ իմաստուն եւ արդարասէր
կառավարութեան Մեծին Բրիտանիոյ:
Ընկալցի զուխսս մեր եւ զգործս
ձեռաց մերոց ուղիղ արասցէ ի մեզ
Տէր եւ զգործս ձեռաց մերոց յաջո-
ղեսցէ մեզ, Ամէն:

Ուխտի կատարումէն վերջ Տ. Մկրտիչ
Արք. Իր Ձեռքը դնելով Ամեն. Ս. Պատ-
րիարք Հօր գլխին՝ արտասանեց գողգոթ եւ
յուշուած՝ «Պահպանիչ օր եւ աստուածային
օրհնութիւն եւ օտանդակութիւն հայցեց
Նորընտիր Գահակալին համար:

Ապա Ս. Պատրիարք Հայրը ժողովուր-
դին զարձած արտասանեց իր Ուխտի խօսքը:

Ո Ի Ն Տ Ի ԳԱՐՈՋԸ

ԱՄՍՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀՕՐ

(Սոսուած Պատրիարքական Յուպի ստա-
ցումէն վերջ):

Հիմա, սրբութեան այս սեղանին առջեւ,
արտասանեցի իմ ուխտս. ուխտ՝ զոր արդէն
կատարած էի ի մանկութենէ՝ ամբողջ կեանքս
նուիրելով այս Սուրբ Հաստատութեան: Այո,
կատարած էի ուխտս իմ ընդունած եկեղեցա-
կան ասիմաններուն ու վարած պատգամնե-
րուն զանազան հանգրուաններուն: Արդեօք
կարողացա՞յ հաւասարիմ գտնուիլ ուխտիս ու
լիովին կատարեցի՞ պարտականութիւններս,
այդ մասին դատաստան ընել ինձ չի պա-
կանիր:

Այս պահուս երբ՝ իբրեւ բնօրինակ տառապանք առաջնակամ Սուրբ Արթուրոս՝ ինձ կը յանձնուի հովուական այս ցուպը, զոր պարբեր ու դարեր փառաւորեցին ու ծաղկեցուցին այնքան եղբայրային առաքելութեան զանազանք, սարսուռ կը պատկերէ յոյժով ու խռովով կը լեցուի հոգիս, զի կը խորհիմք քեզ արդեօք պիտի կարենա՞մք կրել այն լուծը, զոր Ս. Արթուրոս սրբանուէր Միաբանութիւնը դրաւ սկզբ ուստեան վրայ ու պիտի յաջողի՞մք արդարացնել իմ նկատմամբ անոր սնուցած յոյսերը:

«Աստուած է որ յաջողի զամենայն յոյս մեզայնի»։ Այս հաւատով զօրացած ու զօշոյցեցուած՝ այժմ կատարեցի հաւատարմութեան երեւակ ուխտեր:

Ա — Ուխտ հաւատարմութեան կանոնային և աւանդութեանց Միաբանութեան առաջնակամ Արթուրոս Սրբոց Յակոբեանց: Ինչպէս ի՞նչ առաջ ըսի, աւելի ճան կէս դար առաջ արդէն այդ ուխտով մօսած էի Միաբանութեան մէջ ու նորոգած էի զայն եկեղեցական կեանքի զանազան հանգրուաններուն: Հիմալ ուխտեցի ոչ միայն ես իմն հաւատարմով ըլլալ Ս. Արթուրոս կանոններուն եւ դարաւոր աւանդութեանց, այլ միեւնոյն ժամանակ հսկել որ Միաբանութեան ինձ ուխտակից անդամներն եւս հնազանդին եւ պատկառ կենան իրենց ուխտին ու բնաւ չզրկուին ու չեղին իրենց յանձն առած պարտականութիւններէն: Ես իմ ուխտ կատարեցի այն վստահութեամբ քեզ ինձ ուխտակից ունիմ Ս. Արթուրոս Միաբանութիւնը բաղկացնող անդամները, որոնք, անուշաբան, պիտի ուզեն իրենց ոյժերը միացնել իմինին, որպէսզի համակցորդ սիրով եւ միահամուռ ուխտակցութեամբ կատարենք այն պարտականութիւնը, զոր յօժար կամով ու զիտակից համոզուով ստանձնած ենք իւրաքանչիւրս, եւ որուն նպատակն է, նախ՝ փայլեցնել մեր վրայ ուխտեալ կրօնաւորի բարեպաշտ ու սրբանուէր կեանքը ու առջով բարի օրինակ հանդիսանալ ուրիշներու. երկրորդ՝ սրտագին եռանդով ու ջերմ նախանձախնդրութեամբ անաղտոս պահել ու պաշտպանել Տնօրինական Սրբապաշտութեան մէջ մեր դարաւոր իրաւունքներն ու խնկերն ու ինքնակերպութեան իրաւունքները. երրորդ՝ Հայ ազգին մօտեւոր եւ հոգեւոր ու բարոյական բարձրացման օթայտանքին նուիրել մեր սրտագին մասնակցութիւնը, որքան որ

ներեն ժամանակի պայմանները: Նախորդ երկու եղանակաբանական պատճառները առաջին այս ուղղութեամբ կարեւոր արդիւնքներ ունեցան Սուրբ Արթուրոս մէջ եւ մեր այս հովուոր անդամները պարբերեցաւ նուիրելով իրենց հոգեւոր կոչումին զիտակից հոյժ մը եկեղեցական պատշոտներ, որոնք իրենց բարեպաշտութեան երեք եղբայրներուն հետ սրտագին լծակցութեամբ խղճմանքներ կը ծառայեն Ս. Արթուրոս մէջ, իւրաքանչիւրը ի զուլիս իր սրտակամութեան:

Սիրելի միաբանակից եղբայրներ եւ որդիք, մաղթենք որ բարեխնամ Տէրը ընդհանրապէս ոյժ մը արիւթիւն հաւատարմութեան մեզ ուխտին՝ ի պատիւ եւ ի փառս Հոյսաստեանց Ս. Եկեղեցւոյ եւ առաջնակամ Ս. Արթուրոս եւ ի հոգեւոր ինքնութիւն հաւատարմակ Ազգիս:

Բ — Մեր երկրորդ ուխտ եղաւ հաւատարմութիւն նախ Ազգիս եւ երկրորդ Հայրապետական վերին իշխանութեան Ամենայն Հայոց:

Ո՞ր կարող է ժխտել քեզ Սրբոց Յակոբեանց այս փառապանք հաստատութեան նախ Տնօրինական Սրբապաշտութեան մէջ մեր վայելած դարաւոր իրաւունքներուն բացարձակ չէր Հայ ազգն է: Անիկա է որ նախնի դարերէն սկսեալ սիրած է միշտ Սուրապետի Արթուր ու մեր պատշտելի Ս. Գլխադիրը, եւ երբ ու թագապալիք օրերուն փութացած է անոր պատշտութեան՝ չզրկուով բարոյական եւ նիւթական ոչ մէկ օժանդակութիւն: Այն ընդհանուր հետաքրքրութիւնը, որ այժմ գոյութիւն ունի Հայ ազգի ամեն խաւերուն մէջ անխափ, դէպի մեր այս հայրական Սրբոց, անժխտելի ապացոյց է քեզ անիկա կը սիրէ Առաքելական Ս. Արթուր իբրեւ միակը կանգուն մնացած մեր կրօնական, կրթական, բարեսիրական եւ ուրիշ շատ մը ազգային հաստատութիւններէն, որոնք, աւելի, իսպառ հանգած են այլեւս ու զանոնք կերտող ժողովուրդին բեկորները ցրուած են աշխարհի չորս հովիտներ: Այդ ժողովուրդը, սակայն, ուր որ ալ գտնուի, կը գուրգուրայ իր ազգային արժեքներուն վրայ, կը պահէ իր աւանդութիւնները, լեզուն եւ կրօնը ու կ'ապրի լաւագոյն ապագայի անմեռ յոյսով: Եւ որովհետեւ մեր այս բարձրարեւել շատ հաստատութեան գոյութիւնը կապուած է Հայ Ազգի գոյութեան հետ, այդ պատճառաւ նուիր-

րական պարսփ կը ծանրանայ մեր վրայ ամեն առիթներով նորոգել Անոր հանդեպ մեր հաւասարմութեան ուխտը եւ պայմաններու եւ կարելիութեանց սահմանին մէջ գործնականացնել սաստիկ անոր հոգեկան եւ մտաւոր կեանքի զարգացման:

Հայ Ազգի նուիրագետներեան կեդրոնը ըլլալով Արարատեան Մայր-Արքոպ. Ս. Էջմիածին, Նուսահեմի առաքելական Արքոպ. սկիզբէն իվեր ենթարկուած է Անոր հոգեւոր վերին իրաւասութեան եւ նովին իսկ ուխտով կապուած է Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցիի նուիրական ու պատական այդ կեդրոնին հետ: Մենք այժմ առաստանցեցինք մեր հաւասարմութեան ուխտը դեպի Ամենայն Հայոց հայրապետութիւնը: Սակայն դժբախտաբար Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին այրիացած կը մնայ սակաւին իր փետայէն ու Մայր-Արքոպ. եղբայրասուած է ծանր պայմաններով: Մեզ կը մնայ մաղբել որ Անկիւպ դուռն ելլէ այդ դժուարին կացութենէն, պարզովի ներկայիս տիրող անսոյգ վիճակը եւ մօտիկ ապագայի մէջ վերնայ սուգի շղարքը Սուրբ Լուսաւորչի Արքոպ. վրայէն, եւ Ս. Էջմիածինը, հոգեւորական մարտին մէջ, նհարաւորութիւն ունենայ կասարելու Սփիւռքի Հայութեան հանդէպ իր պատական դերը ու լեցնելու անոր անհրաժեշտ պէտքերը:

Գ — Ոչ նուազ նուիրական է մեր առաստանած երրորդ ուխտը. ուխտ հաւատարմութեան առ մեծագոր եւ արդար կառավարութիւնն Մեծն Բրիտանիոյ, որուն բարի եւ փայլող հովանիին թակ, անգղիական փառապանծ դրօշը Պաղեստինի վրայ ծածանցելէն ի վեր, կը պատկանուին Սուրբ Տեղեաց մէջ մեր ազգային դարաւոր սեպականութիւններն ու իրաւունքները, եւ Սուրբ Արքոպ. օգնելով Նորին Վեհափառութեան իմաստուն եւ արդարապէս ու յաւաքցիմասէր կառավարութեան ընծայած դիւրութիւններէն՝ կարողացաւ կրօնական այս սրբաբանը միեւնոյն ժամանակ հանդիսացնել գիտութեան եւ եկեղեցական կրթութեան վառարան մը:

Այդ քանկազին հովանաւորութեան մէկ փայլուն ապացոյցն է անա, որ մեր անձին վրայ կասարուած ընտրութիւնը Նորին Վեհափառութեան Թագաւոր-Կայսեր Ճովն ՎՅՅԵՐՈՐԴԻ բարձրագոյն հանձնութեան եւ վաւերացման արժանացաւ եւ այսօր պատուանշտ արարողութեամբ մեզ յանձնուեցաւ

արհայական հրովարտակը ձեռամբ Նորին Վեհափառութեան Պաղեստինի եւ Անգլոյորդանանի բարձր գովաւէր Սըր Հարօլտ Մալթրի, որուն, ինչպէս նաեւ Պաղեստինի կառավարութեան արժանաւարդ պատօճեցից այս հանգիստաւոր առիթով փայլող պարտականութիւն կը համարիմ երախտագիտական զգացմամբ յայտնել իմ եւ Միաբանութեան ու ժողովուրդին՝ ամենախորին շնորհակալութիւններ եւ հայեցել երկնաւոր Թագաւորին, որ պահպանէ Նորին Վեհափառութեան Ճովն Ջ. ի Մեծին Բրիտանիոյ, Իռլանտայի, Հնդկաստանի եւ բոլոր իշխանագետութեանց Թագաւոր-Կայսեր քանկազին կեանքը ու պարգեւէ շնորհափայլ Թագունիին, զահաժառանգ իշխանունիին եւ արհայական զարմին բոլոր անդամներուն երկար, անփորձ եւ երջանիկ օրեր ու հովանաւորէ բրիտանական վեհապալան պետութիւնը իր փառքին եւ մեծութեան մէջ: Մանաւորից ներկայիս, երբ անկիւպ պատերազմի մէջ կը գտնուի արդար դասի մը ի պատեպանութիւն, մաղբենք որ իր ծովային եւ ցամաքային եւ օդային բոլոր ոյժերը յաղթապանծ դուռն ելլեն այս դժնդակ պայմանէն, որպէսզի, ինչպէս կը հայցէ մեր Ս. Եկեղեցին, «լռեացին պատերազմունք, դադարեցին յարձակումնք բռնամեաց, ջրն կեցցի սեւ եւ արդարութիւն ի յերկրի»:

Աղօթենք նաեւ որ ընդունելի ըլլայ մեր ուխտը ու պարգեւէ Աստուած ամենուս հոգի իմաստութեան եւ զօրութեան՝ կասարելու զայն հաւատարմութեամբ յօգուտ եւ ի պատիւ սիրեցեալ Ազգին եւ Առաքելական Ս. Արք. ռոյս եւ ի փառս ամենակալին Աստուծոյ, Ամեն:

Այս ատենաբանութիւնէն վերջ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կ'իջնէ բռնէն, առաջնորդուած Նոյն վարդապետներէ ու յարգանք ընծայել վերջ կը բարձրանայ Տեսնենդար Առաքելական Աթոռի պատուանդանին վերայ, իբրեւ լրումը և պսակը դահապալութեան այս հանդիսութեանց: Մինչ դպիրներ կ'երգեն «Ազգիւր կենաց եւ փրկութեան մերոյ Հոգի Հօր եւ Որդու, . . . Հնորհազարդ պայծառացող զգաւազան իշխանութեան մերոյ Հայրապետին . . . »: Հոգիի նուիրուած շարականը, հոգեւորական դասը կը մօտենայ զոյգ առ զոյգ և հանդերձ խոնարհութեամբ իր յարգանքն ու

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ

Տ. ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՈՑ Ս. ԵՐՈՒՍԱԳԵՄԻ

չնորհաւորութիւնները կը յայտնէ համբու-
րելով իր Պետին Այն ու ձեռքի խաչը։
Սրբազան Հօր Աթոռոյ Պատրիարքական
տուած «Պահպանիչ օղով կը փակուի Եկեղե-
ցիի մէջ կատարուած այս յոյժ տպաւորիչ
և վեհ արարողութիւնը։ Ապա Ամեն. Ս.
Պատրիարք Հայրը, Միաբանութիւնը և աշա-
կեբողութիւնը անցնելով Աւանդատուն կը
հաննի իրենց անդէսի զգեստները, ու վե-
րստին կը կազմուի թափօրը։ Ս. Աթոռոյս
պաշտօնական օրհներգի՝ «Օրհնեցէ՛ք զՏէր
յօրհնութիւն ի նորոյ՝ երգեցողութեամբ
թափօրը կը բարձրանայ Պատրիարքարան։
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կը հետեին հո-
գեարական և աշխարհական օտար հրաւիր-
եալներ. երբ Սրբազանը դուրս կուգայ Ե-
կեղեցիին գաւիթը ժողովուրդը կը յայտնէ
իր ուրախութիւնը և յարգանքը ոգևորուած
ծափահարելով ի պատիւ իրեն։ (Գովութեան
արժանի էր արդարև ժողովուրդի ընթացքը.
որովհետև հակառակ իրենցմէ մէկ մասին
Եկեղեցւոյ հանդիսութեանց ներկայ լինելէ
զրկուելուն, Եկեղեցիի անձկութեան պատ-
ճառաւ (աւելի շիտակ պիտի ըլլար ըսել ժո-
ղովուրդի բազմութեան հետեանքով), օրի-
նակելի կարգապահութիւն մը ցոյց տուած
էր թէ՛ ներսը և թէ՛ դուրսը)։ Պատրիարքա-
րանի դահլիճին մէջ երբ Սրբազանը բար-
ձրացաւ իր Աթոռը և հիւրերը զբաւեցին
իրենց տեղերը, Ժառանգաւոր սաներ հռա-
ձայն երգեցին Անդղիական ազգային մաղ-
թերը (God save the King)։ Սրբազան Պատ-
րիարք Հօր «Պահպանիչ» էն վերջ հիւրեր
պատուասիրութեան շամբանիայով եւ այլ
ըմպելիներով եւ մի առ մի շնորհաւորելով
Ս. Պատրիարքը մեկնեցան հետզհետէ։

Գահակալութեան այս հանդիսութեանց
ներկայ էին, թէ՛ Եկեղեցի և թէ՛ ի Պատ-
րիարքարան, բացի բազմաթիւ պատուա-
կան ազգայիններէն հետեւեալ պաշտօնական
հիւրերը.

ՀՈԳԵՆՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

Յունաց Պատրիարքարանի կողմէ՝ Գեր-
Տ. Վասիլլոս Արքեպիսկոպոս, Յունաց
Վանքի Աւագ Թարգմանը և հինգ վարդա-
պետներ։

Երուսաղէմի Պապական Նուիրակի Ներ-
կայացուցիչը։

Հատինաց Պատրիարքի Ներկայացուցիչը։

Ֆրանչիսկեան Միաբանութեան Կիւսդո-
ւր և Աւագ Թարգմանը։

Անգլիկան Եպիսկոպոսը։

Ղպտոց Եպիսկոպոսի Փոխանորդը։

Ուղղափառ Ասորւոց Եպիսկոպոսը։

Տեպէշաց վանքի Մեծաւորը։

Թուսաց Միաբ. Մեծաւորի Փոխանորդը։

Ասորի Հռովմէականաց Փոխանորդը։

Յոյն Հռովմէականաց Փոխանորդը։

Մարոնիթներու Փոխանորդը։

Հայ Հռովմէականաց Փոխանորդը։

Տորմիսիոն Վանքի Մեծաւորը։

Տոմիսիկեան Վանքի Մեծաւորը։

Հրէից Մեծ Խաթամադեոսը։

Իսլամական Բարձրագոյն Ժողովոյ Ներ-
կայացուցիչը։

Հ. Ներսէս Ակինեան։

Կանոնիկոս Պրիճմէն։

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՑԱՐՆԵՐ

Բարձր Գոմիսերի Անձնական Թիկնապահ՝
Հովէլ Բամինկարուս։

Պաղեստինեան Զօրաց Ընդհ. Հրամա-
նատար՝ Զօրավար Պարքըր։

Օղակն Զօրաց Ընդհ. Հրամանատար՝
Տ'Ալպիաք։

Պետական Աւագ Քարտուղար՝ Ժ. Ս.
Մէքֆըրսոն և Տիկ. Մէքֆըրսոն։

Պետական Ընդհ. Դատախազ՝ Ազնուա-
շուք Վ. Ժ. Ֆիթս ձէրլլու։

Անձնական Թիկնապահ Պաղեստինի Զօ-
րաց Ընդհ. Հրամանատարին։

Անձնական Թիկնապահ Պաղեստինի Օ-
ղակն Զօրաց Ընդհ. Հրամանատարին։

Կանձապահ Պաղեստինի Կառավարու-
թեան՝ Մր. Ժօնսոն և իր Տիկինը։

Մասնաւոր Պատուիրակ Բրիտանական
Կառավարութեան՝ Տ. Կ. Հարիս։

Երուսաղէմի Նահանգի Կառավարիչ՝ Մր.
Էտվըրտ Բիլթ Բոյ։

Երուսաղէմի Զինուորական Հրամանա-
տար՝ Կաշտապետ՝ Մր. Բ. Ուէտլըրը։

Ոստիկանութեան և բանտերու վերա-
տեսուչ՝ Մէյնըր Սօնտըրս։

Հանրօգուտ շինութեանց Տնօրէն՝ Քէբ-
թըն Ուիլսոն Պրաուն։

Թղթատարական Ընդհ. Տնօրէն՝ Հ. Գ.
Ուիլպըրն։

Փոխ Տնօրէն հողային և թափուի վար-
չութեան՝ Մր. Մ. Գ. Պէնէթ։

Հաշուեքննիչ Պաղեստինի Կառավարու-
թեան՝ Մ. Ժ. Ֆլէնէկէն։

Նախագահ Նահանգային Դատարանի՝ Պ.
Վ. Ծօ և Տիկինը։

Օգնական Աւագ Բարսուղար՝ Օ. Մ. Թուրխի:

Օգնական Աւագ Բարսուղար՝ Տ. Գ. Թոմարը:

Օգնական Աւագ Բարսուղար՝ Ռուհի Պէյ Ապարիւ:

Երուսաղէմի Բաղաքայեան՝ Մուսթաֆա Պէյ էլ-Պալիտի:

Օգնական Ոստիկանական Վերատեսուչի՝ Մր. Բայլս:

Օգնական Նահանգային Կառավարիչ՝ Մր. Մաքիշ, Տիկինը և դուստրը:

Օգնական Նահանգային Կառավարիչ՝ Մր. Պէլլըրտ:

Երուսաղէմի Բաղաքային Բարսուղար՝ Մր. Պէտքոք:

Տիկին Էպըթ:

Առողջապահական Փոխ Տնօրէն՝ Տօքթ. Սթիււըրթ:

Հնազանդական Վարչութեան Փոխ Տնօրէն՝ Մր. Շօ:

Կառավարչական Պաշտօնատար՝ Նասուհի Պէյ Պէյտուն:

Իսկ հետեւեալները շնորհաւորական գիր գրեած են.

Հանրային Կրթութեան Տնօրէն՝ Մր. Վ. Ճ. Ֆարրէլլ:

Աւագ Փոխ Բարսուղար՝ Մր. Ս. Մուտի:

Գաղթային և Վիճակագրական Տնօրէն՝ Մր. Միլս:

Վիճակագրութեան Տնօրէն՝ Մր. Ճ. Է. Ֆ. Վուտ:

Հնազանդական Վարչութեան Տնօրէն՝ Մր. Բ. Վ. Հէմիլթըն:

Հ Ի Ի Պ Ա Տ Ո Ս Ն Ե Ր

Յրահանական Ընդհ. Հիւպատոս՝ Ամէտէ Ութրէյ:

Իտալական Ընդհ. Հիւպ.՝ Կոմս Գուլիթթօ Մաձձօլինի:

Միացեալ Նահանգաց Ընդհ. Հիւպ.՝ Մր. Սթիկլըր:

Սպանիական Ընդհ. Հիւպ.՝ Տէլ Մօրլալ:

Թրքական Ընդհ. Հիւպ.՝ Պայ Ճէլալ Թէվֆէք Բարասափան:

Ռումանական Ընդհ. Հիւպ.՝ Մարքու Պէզա:

Յուգօսլաւիոյ Ընդհ. Հիւպ.՝ Իվօ Տէ Ճիուլլի:

Յունական Ընդհ. Հիւպ.՝ Բանթումաս:

Իրանի Ընդհ. Հիւպ.՝ Ապտօլ Հիւսէյին Սաուրէ Էսֆանտիլի:

Եգիպտական Ընդհ. Հիւպ.՝ Մօհամմէտ Պէյ Պայրաթ:

Իրաքի Ընդհ. Հիւպ.՝ Ամէդ Ուսաֆի էֆէնդի:

Իտալական Փոխ Հիւպատոս:

Միացեալ Նահանգաց Փոխ Հիւպ.՝ Էտ-

ուրթ Պլէլֆօրտ:

Իրանի Փոխ Հիւպ.՝ Ի. Բ. Պօշնէվիս:

Համալսարանական Փոխ Հիւպատոս:

Հօնոսրասի Հիւպ.՝ Ճ. Ճ. Սահուրի:

ՀԱՆՏԻՒՄ ԴԱՀԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ ԴԱՀԱՎԱՐՈՒՄԸ

Օտար հիւրերու մեկնումէն վերջ պատ-
րարաբարանի Գահլինը կը վերածուի հան-
դիսարանի, և կարճ ժամանակի մէջ կը
լեցուի ժողովուրդի բազմութեամբ: Հոգե-
ւորական դասը բազմած է շուրջանակի
Սրբազանի աջ ու ձախ կողմերը: Ժողովուր-
դը լեցուցած է ամբողջ գահլինը խիտ առ
խիտ և յորդած՝ գոնէն գուրս:

Հանդէսը կը բացուի ժամը 5-ին Ամեն.
Ս. Պատրիարք Հօր ձօնուած նոր երգով,
զրուած Եղիվարդէ և զաշնաւորուած ժառ.
վարժարանի ուսուցիչ Պ. Շահան Պէրպէր-
եանի կողմէ, և զոր հռաձայն երգեցին ժա-
ռանգաւոր սաները: Ահաւասիկ այդ երգը.

ՄԱԼԹԱՆՔ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ

Կը պարգեւես նորէն ով Տէր,
Այս դարաւոր ժառանգութեան,
Շրմորհազարդ սիրամուլէր
Նոր պահապան:

Պահէ ո՛վ Տէր, ուխտս այս, անփորձ,
Թող չըպակսի ձէթը մախուր
Իր կանթեղին, հոգիներէն՝
Սրբազան հուր:

Աջովդ հրգօր օրհնէ՛ ով Տէր,
Յակոբեանց տունն այս ազգաբաժան,
Եւ Գահակալն անձնանուլէր
Մեքուպ Սրբազան:

Ապա խօսեցաւ Ս. Աթոռոյս Լուսարա-
բապետ Հօգ. Տ. Կիւրիզ Մ. Վրդ. Ի զիմաց
Միաբանութեան հետեւեալ Ուղերձը.

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր,

Յոյլ տուէ՛ք ինձ որ Ձեր Ամենապատուութեան Գահակալութեան այս հանդիսութեանց առթիւ յանուն եւ ի դիմաց Ձեր ներկայ եւ բացակայ հոգեկից զաւակներուն, Սրբւոյ Յակոբեանց Միաբանութեան, մասնցանեմ Ձեր Ամենապատուութեան մեր որդիական ակնածամբի խորին յարգանքն ու հաւատարմութիւնը եւ մեր արագին շնորհաւորութիւններն եւ բարեմաղորութիւնները:

Սրբազան Հայր, Ձեր երջանկալից հասակ նախորդի հոգեւոյն Տ. Թորգոմ Ս. Պատրիարքի դառնադէտ մահուն վրայ, անցեալ Աղբիւրի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը իր կոչումին եւ պարտին բարձր գիտակցութեամբը թողորումած, անվերապահօրէն եւ միածայն ընտրութեամբ բախար ունեցաւ, հրաւիրելու Ձեր Ամենապատուութիւնը յիշու Սրբոյն Յակոբայ Տեառնեղբոր Ազգար Առաւելոյն:

Այդ երջանիկ դէպքը արդիւնքն էր այն սիրոյն զոր Դուք Ձեր բարձր արժանիքներով ծնունդ տուած էիք մենե իւրաքանչիւրիս սրբին մէջ: Ազգար արդիւնքն էր այն հաւատարիմ ծառայութեան եւ զոհաբերութեան զոր Դուք Ձեր Միաբանական կեանքի զանազան մարզերուն եւ հանգրուաններուն մէջ 52 տարիներ շարունակ նուիրաբերած էիք այս պանծալի Հաստատութեան: Անցեալ Մեծ Պատերազմի աւերներէն յետոյ երբ Ս. Արքունիքի ֆոյքին ձակ կը տուայտէր իր մեծ կորուստներովը, երբ ան մասնուած էր վարչական եւ քննական ահաւոր դժուարութիւններու, առաւելապէս Ձեր անյողողոյ ջանքերուն շնորհիւ եւ որ ան գտաւ իր բնականոն վիճակը, եւ երբ առիթը ներկայացաւ Ս. Արքունիք օժտելու Արժանաւոր Գահակալով, Դուք եղաք Սրբազան Հայր, Ձեր արակից եղբայրակցին հանգուցեալ Դաւիթ Մ. Վրդ.ի հետ միասին, կարգապէս յաւեռ անմոռանալի Դուրեան Սրբազան Պատրիարքին դէպի Սուրբ Նիկիոյ եւ դէպի Առաւելական Սուրբ Աթոռ, եւ ասով իսկ ցոյց տուիք թէ որչափ եւ ինչպէս կը սիրէիք այս Աթոռը: Նոյն ոգին եւ նոյն սէրը յայտնաբերեցիք երկրորդ անգամ եւս Ձեր պատշաճ շօր հոգեծին հարազատի եւ յաջորդի ընտրութեան առթիւ: Ոչ ոք կրնայ մոռնալ եւ ամէն ոք կը խառնովանի Ձեր քանկապին աշակցութիւնը եւ անվերապահ զոհաբերութիւնները անոնց պատօնա-

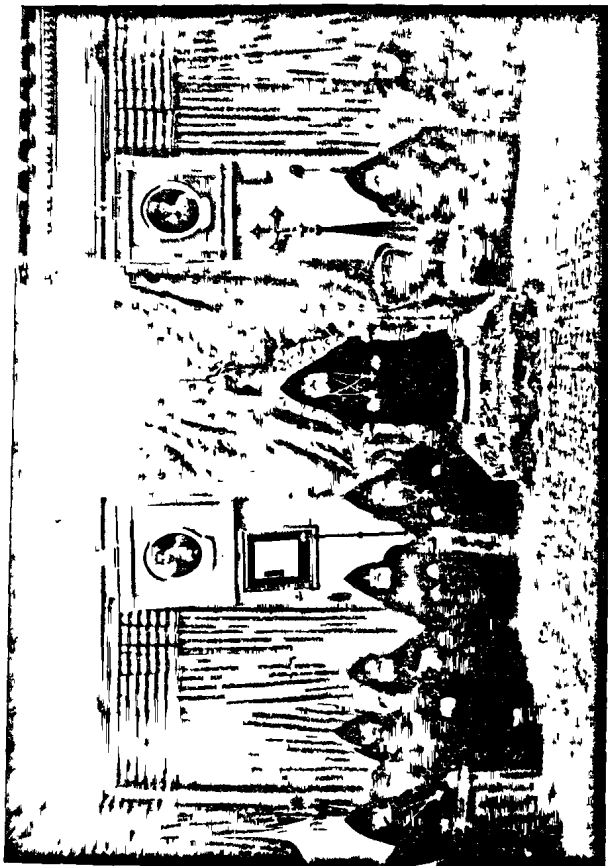
վարութեան օրհաններուն 15 տարիներ շարունակ եւ ինչ որ կը կազմէ մեր ներկայի պարժանքը՝ կը պարտինք որչափ անոնց՝ նոյնչափ եւ Ձեր սննդան աշխատութեանց, եւ ինչ որ կարելի է յուսալ վաղուան համար Դուք միայն պիտի կրնաք շնորհել մեզ:

Այս բոլորը, Սրբազան Հայր, ծանօթ էր մեր բովանդակ Ազգին, որչափ մեր Միաբանութեան, եւ այդ իսկ պատճառով Ձեր Ամենապատուութեան ընտրութիւնը անօրինակ խանգավորութեամբ ընդունուցեալ Ազգին կողմէ, սկսեալ Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռէն մինչեւ Սփիւռքի ամենահեռաւոր երեքը, հատուական ընտրանքներէն մինչեւ ամենախոնարհ ուխտաւորը: Ամենուս համար ուրախութեան պարագայ մըն է նաեւ որ Ձեր Ամենապատուութեան արժանիքը յոյնչափ բարձրօրէն գնահատուած էր Պաղեստինի կառավարութեան կողմէ եւ Ձեր ընտրութիւնը սիրով եւ արդար գոհունակութեամբ թղթունուցաւ Պաղեստինի վսեմ. Բարձր Գոմիսէրէն, Նրուադէմի Կառավարիչէն եւ Կառավարութեան բարձր պատճենատարներուն կողմէ:

Օրհնեալ քլլայ Աստուծոյ կամբ որ իր նախախնամութեամբ եւ անհուն ողորմութեամբը այսպէս նուիրագործեց իր հաւատարիմ պատեօնեային ընտրութիւնը ի զուլիս եւ յառաջորդութիւն այս Հաստատութեան որ իր Սուրբ Անուան եւ Թագաւորութեան նուիրումը է: Այսօր՝ Ամենապատիւ Սրբազան Հայր, երբ Սուրբ Նիկիոյ Օգոստափառ Վեհապետը Մեծն Բրիտանիոյ Թագաւոր-Կայսրը ձորն Ջ.Դ. իր ներկայ տարւոյն 17 Օգոստոս քուակիր Հրովարտակով կը բարեհաճի կնիել Ձեր ընտրութեան ակտը, այնչափ մեծփայլելութեամբ ու պատուով, Միաբանութիւնս Ազգին հետ կը ցնծայ հոգեկան հրեւանմով եւ ի բոլոր արեւ կը մարդէ Ձեր Ամենապատուութեան անուապառ կարողութիւն որպէսզի իրագործէ այն բոլոր անկէլալութիւններն ու պանծալցներն որոնք կապուած են Ձեր այսօրուան Սրբազան Ուխտին: Այդ Սրբազան Ուխտով այսուհետեւ Ձեր մահուր եւ ամբասիր ձեռքերուն կը յանձնուին Ս. Աթոռոյ բովանդակ տաները, անոր բոլոր կրօնական եւ կրթական հաստատութիւնները, Սուրբ Տեղեաց նուիրական իրաւունքները եւ խնկելի յիշատակները: Ձեր Բարձր ղեկավարութեան կը յանձնուին Ս. Աթոռոյն Հնամայրանն ու վարժարանները եւ մեր փողովորդեան հա-

գելու զարգացման հոգը: Մենք հաստատ յայն ու համոզումը ունինք որ զուգ Զեր երկարաւեայ վարչական փորձառութիւններով, ձիւներով ու կարողութիւններով պիտի պանպանեմք եւ հովանաւորեմ այդ բոլորը նախանձախնդիր հոգւով եւ հոգածու արիւնքեամբ:

Իսկ մենք Սրբազան Հայր, Զեր երեք եւ կրօնք ողբիւնք, Զեր հետ այսօր խորապէս զգածուած, ինչպէս Ս. Սեղանին առջեւ նոյնպէս հոս կը վերանորոգենք մեր ալ Ուխտը — Մնալ միտ հաւատարիմ մեր կոչումին, մեր Առաքելական Ս. Աթոռոյն նուիրական տա-

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Պատրիարքարանի Դահլիճին մէջ՝ իր Գահուն վրայ.

Վասն ենք միեւնոյն ժամանակ քե Զեր Ամենապատուութեան սիրելի անուրը եւ լայն ժողովրդականութիւնը Սուրբ Արարիկն կապուած պիտի պահեն Ազգին սերն ու համակրանքը աւելի էան երբեք եւ ոչ մէկ զոհողութիւն պիտի խնայուի զայն միտ աւելի ամուր պահելու իր դարաւոր հիմքերուն վրայ:

հերուն եւ Զեր Ամենապատուութեան:

Հետեւելով դարուց ի դարս զմեզ կանխող սերունդներուն, մենք իւրաքանչիւրը առանձին եւ ամենքս միասնաբար Աստուծոյ օգնականութեամբ պիտի ծառայենք Տեորեական Սուրբ Տեղեաց հոգեւոր զինուորութեամբ եւ նախանձախնդրութեամբ, եւ միտ

բարձր պիտի պահենք Հայաստանայց եկեղեցւոյ դիրքը եւ մեր սիրելի Ողբին պատիւը Քրիստոնեութեան այս ոստանին մէջ:

Մեր բովանդակ կարելին ի գործ պիտի դնենք անեղջ պահելու զոհաբերութեան այն ուղին որ մեր վանական կրօնաւորական կեանքին սիրքը եղած է: Ձեր Ամենապատուութեան առաջնորդութեամբ Սիոնի մեր Մենասանը պիտի շարունակէ մնալ մեր ժողովուրդի համար հոգեւոր մխիթարութեան մեծաբույս աղբիւր մը եւ բարոյական դաստիարակութեան եւ ազգային մեակոյրի վառարան մը:

Կը մտրքենք որ Ամենակարող Տէր օրհնէ մեր Նահասակ եկեղեցին եւ Ազգը հոգևոր վերածնութեան եւ վերակենդանութեան օրհնորհնեցնով, պահպանէ ի հաստատութեան եւ ի պայծառութեան երուսաղէմի Ս. Արքայը, եւ Ձեր Ամենապատուութեան պարգեւէ երջանիկ արեւտաօրիւն:

Ապա Ժառանգաւոր Սաներ երգեցին Ե. Դուրեանի «Եղալը» ջերթուածը դաշնաւորուած Պ. Շ. Պէրպէրեանէն. երգի աւարտումին՝ յանուն Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Հնձալարանի Ուղերձ մը կարդաց Անդրաշիկ Սարկաւազ Աշեան:

Ամենապատիւ

Սրբազան Պատրիարք Հայր,

Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Բն-
ծայարանի ուսանողութիւնը կուգայ միա-
համուռ շնորհաւորել Ձեզ, Ձեր գանակա-
լութեան այս նախանձելի առիթով: Ուսու-
նողութեան շնորհաւորութիւնները կ'ուղ-
ղուին միեւնոյն առեւն պատուարժան Միա-
բանութեան, որ այս պահուս աւելի քան
երբեք իր գլուխը պսակուած կը զգայ առ-
ժանաւորապէս եւ կը ցնծայ իրաւամբ իր
հոգւոյն խորեքէն:

Ժառանգաւորաց վարժարանի առակե-
օրութիւնը կը բաժնէ միաբանական ուխտին
այդ հրճուանքը, շարքեր հանգամանքով եւ
պայմաններով քեւ: Անկեա, վարժարանը,
կը ցնծայ այս պահուս, վստահ՝ քի գտած է
յանձին Ձեր Ամենապատուութեան իր արքուն
հովանաւորը, որ պատրիարքական զանին
հնալովոր զօրացած, պիտի բազմապատկէ իր
հովանաւորողի, հաշլաբերողի եւ թէլադրիչի
ջանները հանդէպ կրթական այս վաւարա-
նին, ուրիշ կուգան այս դարաւոր հասա-
նութիւնը կանգուն պահող ուժեր: Ժառան-

գաւորաց ուսանողութիւնը Ձեր անձին մէջ
կը դիտէ, Ամենապատիւ Հայր, կատարեալ
ծիպարը երբեմնի ծառանգաւորին, որ աւելի
քան կէս դար առաջ, իր պատանիի սիրքը
նուիրեց այս արքուն ծառայութեան, ու
Ժառանգաւորացի հաւանաւոր տղանին, իր
եռութիւնը տալիսած մեր հայրերէն մեզի
հրիսակուած սրբազան աւանդութիւններով,
սկսաւ իր վերելքը կրօնական ծառայութեան
ասպարէզին մէջ: Վերելք մը դանդաղ, եւ առ-
կայն հաստատ յարատեւ, որ ամառասիկ այս
պահուս իր պսակումին է հասած, յանգելով
Սրբոց Յակոբեանց պատրիարքական զանին:

Սրբազան Հայր, Ժառանգաւորաց վառ-
ժարանը բերելով իր շնորհաւորութիւնները
Ձեր Ամենապատուութեան, կ'ապահովեն
Ձեզ քի իրեն մասնաւոր պիտի ունենայ
զՁեզ, բացառաբար պատրիարքի հանգաման-
քին, իբրեւ լրումը ծառանգաւորի գաղա-
փարին: Իր հոգւոյն հայեացքը պիտի ուղղուի
դէպի այն համբան ուրիշ դուր քալած է
սարիւններ շարունակ, հաստատ եւ անխնայ
հաշիւով. պիտի ուղղէ իրենցները նոյն ուղե-
գիծէն, դէպի նոյն հեռապատկերը որ Ձերն
է եղած: Վարժարանը բարեբաղդ կը զգայ
ինքզինք, Ձեր գանակալութեան հանդէպ
զուգակցելուն իր ուսանողական շարեւորանի
վերաբացման հետ: Ուսանողի ճամբուն մէջ
դպրոցական շարեւորանի վերաբացումները
այն հանգուաններն են, ուր նոր խանդով
եւ նոր քափով է որ առակերքը կը ձեռ-
նարկէ իր վերելքին, կարն դադարէ մը վերջ:
Այդ նոր քափն ու նոր խանդավառութիւնը
այս անգամ Ձեզմէ է որ կուգան մեզի,
Ամենապատիւ Հայր, Ձեր գանակալութեան
առիթով: Լիպոյն Լէր, ու կը մտրքենք որ
ապագային, բազում սարիւններ, Ժառանգա-
ւորաց վարժարանը առիթը ունենայ իր զրպ-
րոցական շարեւորանի վերաբացումը օտնել
Ձեր գանակալութեան շարեւորաններուն հետ
զուգակցաբար, Ձեզմով միջ խանդավառ,
միջ յարատեւ, ու միջ բեղուն:

Ժառանգաւորաց վարժարանի ուսանո-
ղութիւնը կը սիրէ յուսալ, որ Ձեր Ամենա-
պատուութիւնը վստահ է իր զգացումներուն
անխառնութեան մասին:

Ու այժմ, քոյլ տուէ ինձի, Ամենապա-
տիւ Հայր, որպէսզի իբրեւ քաղաքան ուսա-
նող եղբայրներուս այդ զգացումներուն, մո-
տենամ Ձեր սրբազան աշին, ի համբոյր:

Ապա Պ. Շահան Պերպէրեան խօսեցաւ յանուն Հայ Ժողովուրդի.

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր

Ի՞նչ կը վիճակի, անարժանաբար, պատիւը՝ Մերոց ծակղոբեանց այս նուիրական Արքուր Զեր բարձրամալու հանդիսական սա պահուն՝ յանուն հանուր Հայ Ժողովուրդին բերելու Զեր Ամենապատուութեան՝ իր մեծ ուրախութեան, իր շնորհաւորութեանց ու սրտագեղ բարեմաղթութիւններուն հաւաստութեան տեսլիկ թէ կար ժամանակ — եւ ոչ դեռ տաս հեռու ասկէ — երբ Ազգը համօրէն իրեն միանգամայն պատր Եւ իրաւունք կը համարէր — ա՛յնքան մեծ էր այս Սուրբ Հաստատութեան տեղը իր զգացումին մէջ — իր ձայնը եւ կամքը բերելու անոր գահակալին ընտրութեանը... Մինչ այսօր, ոչ իսկ մարմին մը գոյութիւն ունի որ յանուն Հայ Ժողովուրդի ամբողջին գէթ անոր շնորհաւորութիւնն ի վիճակի ըլլար պատշաճապէս լսելի ընել տալու հոս:

Կտր կտր յօշոսուեցաւ մարմինը այս ժողովուրդին, ու ծուկն ծուկն աւելարհի չար քայլերուն է յանձնուած... Բայց մենք պիտի բռնենք իրեն, իր իսկ մէկ խօսքը գործածելով, — *Հոգի՛դ ողջ ըլլայ, Հայ Ժողովուրդ...* Մարմինդ ծուկն ծուկն աւելարհի չար հովերուն, — հոգի՛դ ողջ ըլլայ... Վասնզի երբ հոգին ողջ մնայ ժողովուրդի մը՝ օր մը կուգայ անպատշաճ երբ ան կը ժողովէ վերստին իր «կոտորեալ նշխարները» ու անոնցմով նոր ու գեղեցկագոյն մարմին կը կերէ իրեն:

Ու հոգին ողջ է Հայ Ժողովուրդին. քանի մանաւանդ հաստատու է, կանգուն եւ կենդանի իր Եկեղեցին. վասնզի Հայաստանեայց Եկեղեցին այն գերագոյն բարձրագոյնն է որուն մէջ կը բնակի իսկագոյն ու սրբագոյն բաժինը Հայ Ազգի Հոգւոյն...

Եւ այս հանդէսը ուր մեր Եկեղեցւոյ գերագոյն գահերէն այս մէկը ծածկող սուգի փոքր կը պատուի ընդունելու անոր վրայ Նոր Փահակալը, այս հանդէսը գրեւական մըն է ինքնին Հայ Եկեղեցւոյ կենդանութեան եւ Հայ Հոգւոյն ողջութեան:

Ահա ինչու վստահաբար կրնանք բռնել

թէ չի կայ այսօր Հայ մը որ ի խորոց սրտի չհրճուի ի տես այս իրողութեան. ու ա՛յնքան ընդհանուր է եւ մեծ այդ հրճումը որ ռեւէ սոսկական անհաս, որպիսին եմ ես, պիտի կարենար բերել արձագանքը անոր:

Ամենապատիւ Մերազան Հայր,

Ազգին զգացումը այն է որ Մերոց ծակղոբեանց Միաբանութիւնը «Աւանդութեանց հաւասարիմ պահպանման» Նշանին տակ է որ կատարեց այն միաձայն ընտրութիւնը որ Զերդ Ամենապատուութիւնը կը բարձրացնէ այս առաքելական գահուն վրայ:

Իմաստութեան գործ. վասնզի, մանաւանդ իրենց կեանքի փոքորկալից տշաններուն, աւելի մեծ ոյժ չի կայ ընկերութիւններու համար, զիրենք վեր բռնող, ապագան դիմագրաւելու զիրենք կարող դարձնող հանգիստ իրենց մեծ աւանդութիւնները հաւասարմութեան ոգին:

Ու իր աւանդութեանց ու անոնց հանդէպ հաւասարմութեան ոգին մարմնաւորող Մարդը զգաւ գերազանցապէս Զեր Ամենապատուութեան մէջ Մերոց ծակղոբեանց Միաբանութիւնը: Որովհետեւ, աւելի քան կէս դար, Զեր Մերազանութեան բեղուն կեանքը անցած է այս հաստատութեան նուիրական կամարներուն տակ ու Զեր անձը ներսացած է հոս թիրոջ աւանդութիւնները, քափանցուած ու թրծուած անոնց տունով:

Եւ եթէ մի քանի քարներ հեռացած էք այս յարկէն, այդ՝ տուած է առիթը Զեր Մերազանութեան ճանչնալու եւ ապրելու, այս անգամ, մեր Եկեղեցւոյ Մա՛ր Արքուրին աւանդութիւնները որոնք այնքան ներդաշնակութեամբ կը կապուին անոնց որ կը թրեն հոս:

Աւանդութիւն. աւանդութեանց հաւասարմութիւն... բառն ու բացատրութիւնը արքնցենն թերեւս ոմանց մէջ — սկեպսիկ մեքերու, յամենայն դէպս մակերեսային հոգիներու — որոշ լնացման մը գաղափարը ընդհանրապէս, եւ այս հաստատութեան պատգապին ալ ինչ ինչ աղմուկներու արձագանքներուն յիշատակները:

Բայց անոնց համար որ գիտեն աւելի խորը տեսնել եւ զգալ՝ ի՞նչքան տարբեր է իրողութիւնը:

Ճամարիտ աւանդութիւնը այս հաստատութեան — կրօնական ջերմեռանդութեան ոգի մը ամեն բանէ առաջ: Ու ի՞նչպէս կրնար չըլլալ այդ. քանի որ այս հոգեւոր կեանքի

հաստաբուն սուրբ ծառին ամառները նոյն այն հողին մեջ մխրճած կը սնանին սրուն վրայ Առսուածային Վարդապետը իր եկրաւոր առաքելութեան թաղիները ապրեցաւ: Ինչպէ՞ս կրնար չըլլալ այդ. քանի որ դարեւրով ու դարեւրով ամէն թաղի Հայաստան տախարհի բոլոր հուններէն այս ժողովուրդի կրօնական ուխտաւորութեան ալիներն են հասեր հոս, ու ինչպէս ծովուն ալիները կ'ընեն եզերքի խառակներուն՝ ստոնք իրենց պատկերին են շիներ այս հաստաբուն կերպարանը, ու անոր զոգն են քափուր այս ժողովուրդի նուիրաբերութեան ոգիին պիտեցկազոյն գանձերը:

Աւանդութիւնը այս հաստաբունի, դարձեալ — իմաստութեան քիւ անկուսն քաւութեան այն ոգին որով ան սէր է կոնգնէր ու ամբիւ պայքարներու մեջ պաշտպաններ այն նուիրական իրաւունքները զորս այս ժողովուրդի Հաւասթի Զօրութեան մեծութիւնը իրեն համար ստացեր է քրիստոնեական այս սիեզերական կրօնաոսանին մեջ, «փութիկ հոս» ինչ եկեղեցին զննելով հոն, աշխարհի հզօրագոյն եկեղեցիներուն հետ նոյն աւանդին գիծին վրայ:

Աւանդութիւնը այս հաստաբունի, վերջապէս — այս ժողովուրդի իմացական ու հոգեւոր լուսաւորութեան գործը. վկայ հայ ձեռագիրներու իր անցիկ արժեքով հաւաքածոյն, իր հոյաքեն մասնադարանը, իր թալարանը, իր ժառանգաւորացն ու Ընծայարանը...

Ուրեմն ո՛չ քի լնացած ու մեռած բաներ կամ փուռ պայքարներու աղմուկներ՝ այլ գերազանցապէս կենդանի ու կենդանաբար սգեկան ուժեր են որ կը կազմեն նշմարիտ աւանդութիւնը Հայ Սիւնի այս բարձունքին վրայ, ու զանոնք պահէր ինքնին՝ այս Ազգի ողբեկան գերագոյն գործը գործել կը նշանակէ:

Սրբազան Հայր, Ձեր Ամենապատուութեան երկու մեծանուն նախորդները խորը սեռան այդ աւանդութիւններուն ու անոնց բեղուն արդիւնաւորողները եղան: Արդ, այն անվերապան ու բոլորամուկ աշակցութիւնը զոր Ձեր Սրբազնութիւնը բերաւ իրենց գործին՝ բովանդակ ազգին համար յայնի պապայց է քի այդ ներշնչող աւանդութիւնները Ձեր հուրան հետ եւս նշանցած են, անա ինչու այնքան մեծ է այսօր հրնուանքը Ազգին՝ տեսնելով զՁեզ այս գահուն՝ որուն նե-

րեցիկ որ մօտեւում խոնարհաբար, իր շնորհաւորութիւններն ու բարեմազքութիւններն կրկնելով եւ իր այդ ուրախութեան ու սիրոյն հաւատքի ղեկով որդիական համբոյժութեամբ Ձեր Աշխի:

Հանդէսին ներկայ էր նաեւ Հ. Ներսէս Վրդ. Ալիշեան, որ ատենէ մը ի վեր երեսօնապետ էր գտնուէր գրական հետազոտութեան համար, որ և խօսք առաւ և արտայայտուեցաւ յանուն իր Միաբանութեան (Վիեննայի Միութեան) եւ սնանկաւ Ամստերդամի:

Արհիպապա Պատրիարք Հայր,

Կը գտնուիմ Նուստպիմ: Կը բերեմ աչիքի առջեւ այն կարանքները, որոնք դարեւր ընթացին, սկսեալ այն ժամանակէն երբ ընդգրկեց հայ ժողովուրդը քրիստոնեութիւնը, կը հասնէին այս քաղաք Հայաստանին: Ախտաւորներ Հայաստանի զանազան նահանգներէն: Անոնց մեծ մասը եկաւ եւ վերադարձաւ. բայց գտնուեցան նաեւ բարեպաշտ հոգիներ, որոնք անցուցին իրենց կեանքը այս սնորհական սեղանի մէջ: Ունէին հոս Հայաստանի նախարարական տուններ իրենց փութիկ կալուածները, վանքերը: Թեպէտ դժեմ ժամանակներ կորցեցին Հայոց ձեռքէն այդ վանքերը, բայց իրաւունքը, զոր ունէր Հայութիւնը այս սնորհական սեղանի վրայ, պահպանուեցաւ դարեւր ընթացին: Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնն եղաւ հայ իրաւունքին պաշտպանը. անիկա փրկեց ինչ կարելի էր փրկել: Արժեք այս կուր: Բայց այսօր ուրախութեամբ կը նայինք նուանումներուն: Նուստպիմ Հայոց վանք ոչ միայն Հայ իրաւունքներուն պաշտպան եղաւ, հայ ուխտաւորներուն վանատ, փախի թաղիներուն հայ ժողովրդեան զոնք մեկ մասին պաշտպարան, այլ եւ վառարան հայ մեակոյրին:

Այս հիմնաւորը Տան հովիւ եւ պետ կարգուեցաւ, Արհիպապա Պատրիարք Հայր, Ձեր խնամքին յանձնուեցաւ անոր պահպանութիւնն ու յառաջատուութիւնը: Արդիւնք, զոր այս Տան համար վաստակեցաւ անցեալի մեջ, երաշխիք է Ձեր ապագայ գործունէութեան: Ունի Ձեր բաժինը նաեւ գրական ապարդի վրայ: Կը յիշեմ ներածութիւնները այն երկու Հասոյնուն (Ժամանակագրութիւն Գրիգոր Կամախեցւոյ եւ Օրագրութիւն Սեւմիա Չեխիպի), որոնց իմաստ խորութիւնն

ու բարձրութիւնը քայէս օտտեռու համար անհասանելի, բայց են արժէքներ, որոնք անբաւարար պիտի մնան հայագիտութեան ծոցը:

Ես պիտի աղերսեմ, որ սերն է հմտութիւնը զոր երեւան բերիմ հայագիտական-բանասիրական ասպարէզի վրայ, արթնցնէի, արժարժեիք եւ հրապարակեիք նաեւ Միաբանութեանը նոր սերունդին մէջ:

Ձեր Մշակութեան Գահակալութեան այս ուրախաւիթ հանդիսին պիտի խնդրեմ որ հանձնէք ընդունել ուրախակցութիւնն եւ մաղթանքները Վիեննայի Միաբանութեան Միաբանութեան եւ «Հանգիստ Ամսօրեայ» ի իրմ բաղդութեան, որոնց կողմէ բարգման կը հանդիսանամ այս պատու: Կը մաղթեմ ոյժ եւ կարողութիւն օգնելու բարեւայն բերը, զոր յառնանցեիք ի փառս Ամենակարողին եւ ի բարգաւաճման այս մեծ ճան:

Հուսկ պապ խօսք առաւ ինք Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը:

Այսօր, ինչպէս քիչ առաջ Սկեդեցիին մէջ եւ ըսի, յուզումի եւ հոգեկան խռովի օր մը եղաւ ինձ համար. այնպէս որ բաւարար կը պակսին ինձ արտայայտելու զգացումներս: Ուշադրութեամբ հետեւեցայ արտասանուած ուղեւորներուն, որոնք լեցուն էին ինձ անձինս հանդէպ համակրութեամբ, արագձմ մաղթանքներով եւ ջերմ շնորհակալութիւններով, նաեւ ակնկալութիւններով:

Շնորհակալ եմ բարեմաղթութեանց եւ շնորհակալութեանց համար. բայց քի պիտի կարենամ արդեօք արդարացնել իմ վրայ դրուած յոյսերը, ասիկա է որ կը խռովէ զիս եւ յուզումով ու անկեղծութեամբ կը լեցնէ հոգիս:

Կը ճշմանեմ որ բաւական առաջացած եմ օտարիով, եւ յոգնած կէս դարէ աւելի ծառայութեամբ Ս. Արքեպիսկոպոսին: Մինչ ես կը կարծեի քի փակուած է ալիւս իմ գործունէութեան ասպարէզը, տեղի ունեցաւ մեր յաւես ողբացեալ Մշակութեան Պատրիարքի յանձնարարական ասպարէզը, եւ ես ասիականացի համակերպիլ ընդհանուրի կամիքն ու բաղձանքին եւ օգնանքին պատշաճ, մանաւանդ ներկայի դժուարին պայմաններուն մէջ, ապաւինելով նախ ասուածային օժանդակութեան եւ ապա սրբանուիր Միաբանութեանն անկեղծ ու անվերապահ աջակցութեան եւ գործակցութեան, եւ մաս-

նաւորապէս Նրուսաղիմի եւ մեր պատշաճ արեւական քեներուն մէջ ապրող մեր պատանակալ ժողովուրդի համակրութեան եւ աջակցութեան: Կը խնդրեմ որ կը յուսամ քի կարեւոր պիտի ըլլայ քերթեցնել վրաս դրուած լուծին ծանրութիւնը, եւ ես պիտի կարենամ պարզեցնել անկեղծ առջին:

Կրկնելով արագին ու զգածուած շնորհակալութիւնս Հոգ. Տ. Կիրեղ Մ. Վրդ. ի, Պ. Շահան Պրահաբեանին, Անդրանիկ Սարկաւազի եւ Հ. Ալիկեանին, որոնք բարգմանը հանդիսացան Միաբանութեան, Ժողովուրդին, եւ Ս. Արքեպիսկոպոսին իրենց բարեւայն զգացումներուն, կ'օրհնեմ ամենեւեմ հայրական սիրով ու փոխադարձաբար, արթն բոլոր ջերմութեամբ, կը մաղթեմ որ Բարեւայն Արարիչը հաստատուն եւ անւարժ պահէ Հայ Ազգն ու Հայաստանաց Ս. Սկեդեցին, պայծառացնէ եւ բարեկարգէ Առաքելական Ս. Արքեպիսկոպոսին Միաբանութեամբ, ժաշման դաստիարակներով, ուսուցիչներով եւ ուսանողներով, հաւատարմ եւ բոլորապէս նուիրուածներով եւ աշխատանքներով: Մասնաւորապէս ամենայն յաջողութեան եւ բարօրութեան կը ցանկամ ու կը մաղթեմ Ս. Փապարքի եւ Պաղեստինի եւ Անդրյորդանի բաղձանքներուն եւ զանազան վայրերուն մէջ ապրող մեր պատանակալ եւ սիրելի Հայ Ժողովուրդին:

Թող Աստուծո զօրավիշ ու օգնական ըլլայ ամենուս ու առաջնորդէ մեզ գէպի բարին, դէպի ճշմարիտ ու օգնակար, ամեն:

Միաբանները երգում են «Հայր մեր»-ով ու Մարգարէ Հօր օրհնութեամբ վերջացաւ այս յաւերթ յիշատակին հանդէսը: Հոգեւորական զարդերը իրենց մօտեցաւ աշխատանքին եւ շնորհակալութեան: Մէն մի միաբան երբ որդիաբար կը խոնարհէ իր Հօր եւ Պետին Աջին, ինք Մարգարէն հայրաբար կ'ողջաւորէր զանոնք: Միաբանութեան վերջը ժողովուրդը մօտեցաւ ու շնորհակարգ իր նորինտիր հոգեւոր պետը. ժամը 6:30 անցած էր արդէն երբ յուրեւեմ ժողովուրդը եւ Մարգարէն առանձնացաւ իր սենեակէն: Ինչպէս Սկեդեցւոյ հանդիսութեանց ընթացքին, հոս եւս քաղաքիս երեք Հայ սկստական խումբերը, անձնուրաքաւ կը հսկէին ընդհանուր կարգապահութեան:

ՏԵՍԻԼՆԵՐ ՈՒ ՊԱՇԵՐ

... ԺԱՌԱՆԳԱԴՐՈՒՄԵՐՈՒՆ՝

Տխուր է Մբոց Յակովբեանց ծանարը: Մի փնտռե՞ք պարզ, որոշ ազգակիներ այս վիճակը ստեղծող, սրբավայրէն ներս: Ասկա մէկն է առանց պատճառի (զէ՛ք երեցող) այն տխրութիւններէն որոնք արեւելքի մեծ ուխտատեղիները կ'ընեն նման իրարու, որ կրօնքին ալ պատկանին ասոնք: Պատմութիւնը թերեւս անգիտակից յարդարողը սա հոգեկանութեան, վշտագին որքան ըստուերուն, Ս. Գաղաթին մէջ զարկած է այդ տեղերը տրտմութեան նոյն կնիքով: Կը տանեն ներս ու փոխանակ բարձրանալու, կը պզտիկնաս: Լոյսերը կը քաշուին հոգիէդ ու բռնի կը նետուիս հզօր ձեռքէ մը, քու թշուառութեանդ: Արեւմուտքի Գարեթալները մեղքի յղացքը չեն բերեր մաքրի մէջ առաջին մակարդակի, ինչպէս կը տարորոյս հոս, ամենէն առաջ, այդ յղացքին խոր հարուածովը երբ կը կենսա տոգոյն կամ մռայլ լոյսերուն ներքը նրուստղէմի սրբավայրերուն: Գարեթալը չէ անշուշտ աւելի լուսաւոր: Բայց թեթեւ բան մը կը շողաւորէ անոր մռայլութիւնը: Գոյները, մարմանը, միտաբը հոն ունին արձակութիւն մը, ապաստութիւն մը, սփոփիչ ընտանութիւն մը որ սեղմելու տեղ կը բանան հոգիիդ պարտականիւնը:

Յոյր եմ իսլամին մեծ իշխատակարաններուն մէջ, Պրուսա, Պոլիս, Էստրնէ, Կահիրէ: Լոյսի բաշխումը մը չէր որ իմ տըպաւորութիւնները կ'ընէր մէկ: Բոլորէն ալ դուրս եմ ելեր ճնշուած, տկարացած, հաւատքին շատ ծանր սպառնալիքէն որ պատերին ու կամարները պատռելու չափ թանձր էր սրբարաններէն ներս: Ուժի, յաղթութեան յայտնի թելադրանքը, առանց պատմութեան նպաստին, իմ մէջ կը վերածուէր հասկնալի հակազդեցութեան: Երուսաղէմ, քրիստոնէայ ուխտատեղիները չունին սա տկարացնող ճնշումը, մարդկային պարունակներէ, բայց խորապէս կը ճնշեն այցողը, կը յօգնեցնեն ուրիշ զգայութիւններով, ասոնք ալ մարդկային պարունակէ: Ասոնցմէ ամենէն ուժգինը, վրստահութիւնն է հաւատքին, մեղամտազոտ, վախի մէջ դալկացած. հպարտ ու ազատ ըլլալու անկարող ինքնապատումը, որով արեւելքի քրիստոնէութիւնը դարեր շարունակ պաշտպանեց կրօնաբե՛րէն մը ըսնի կրօնքին (իր Աստուծոյն գերեզմանին իսկ գերիէն), այլ կարգ մը խտեաներու: Գրիստոնէութեան մեծագոյն սրբավայրը, Ս. Յարութիւնը, ոչ յաղթանակ մըն է, ոչ ալ

ուժի ամբարտակ մը: Անիկա անհասկանալի, անոճ, անկնիք խուժում մըն է, խուճապահար, թշուառ, կործանած հոգեկանութեանց, որոնք մէջմէջի կ'անցնին, ազոյցներու վեհերոտ դրութիւն մը ըլլալու, բոլորն ալ տրտմութեան, ցաւին, սուգին ռոնով, ու փոխանակ արեւի վազելու, անդունդին, մութին, հողին կը խորին: Չեմ կարծեր որ գտնուի մէկը որ չայցուի սպանող սա թախծէն երբ կ'ընկղմի խաւարին մէջը Ս. Աստուածածկայ տաճարին, որ, այդ անպնդաւոր փախուստի ճամբուն վրայ, սառած, քարացած, կպրացած ըսն մըն է, մեծ ուխտատեղի մը ըլլալէ առաջ:

Տխուր է մեր Ս. Յակոբն ալ, բայց աւելի ներդաշնակ, բաց, պարզ տրտմութեամբ մը: Ոչ սե է այդ տրտմութիւնը ոչ ալ սրտաբեկիչ: Անոր կամարը չի հեծեծեւր ծանրութեան տակը մեր ժողովուրդին մեղքերուն որոնք, բախտին կարգադրութեամբ, մեր ստեղծագործութեանց մէջ ուրիշ գետիկին վրայ իրենց պայտանքը կը բերեցանեն, մեր գրականութեան մեջ, մեր տաճարները մթաղնելու անկարող: Ս. Յակոբին պատինն ալ չեն բզբտուած մեղքերուն կամ կիրքերուն ճնշումէն: Բանակը սուրբերու, հայրապետներու, այդ պատերու երեսին կտաւը չի վերածեր տրտում վեղալութեանց հանդէսի մը, այլ կ'ընէ աւելին, ճարելով ժամուն միջոցին տեսակ մը հոգի, ոչ օտար, թերեւ հայտ ալ հոգիներուն հետ մեր մարդոց որոնք մեր երկրին մօտ ու հեռու խորքերէն ճամբայ ինկան, իրենց իմացականութիւնը չարարող մեծ տագնապանքը լուծելու, գիրենք հաւածող, անսահման թշուառութեան զգալները հասկնալու, գաղտնիքներու Տիրոջ գերեզմանին զարնելով իրենց մեղքը, խղճմտանքը: Ու կեցան: Մեր երկիրքը, մեր տաճարները, մեր լեռները ու մեր սիրտերը անշուշտ տուեր են Ս. Յակոբին ներդաշնակ մարդկային վիշտի սա խորհուրդը, մեղմէ միայն բմբուռելի սա համեստ, քաղցր, ոչ մռայլ հոգին որ այդ տաճարը կը գտտէ նրուստղէմի ուրիշ սրբավայրերէն:

* * *

Ս. Յակոբի սա վշտոտ հոգեկանութեան մէջ թերեւս պզտիկ չէ գերը, բաժինը Առաքելային Արտոնին:

Կիսամութ ձեւ մը, սատափէ գիծերով, ինքնիմէջ անաւարտ: Որուն սիրտը ըլլար նիհար: Լոյսը որ մարտդիր կաթողիկէին տակ կը մարմնի բայց չի մարմնի: Նստեր է այդ ձեւը հոտ, ով վիտէ, քանի դարերէ ի վեր, թափուր վեհապառուութեանց բոլոր տրտմութեամբը, կարծես հեռուէ հեռու:

թելագորդ վկայութիւն, կործանած գահերու: Պատրիարքներ, տարիին մէջ մէկ օր միայն կը համարձակին դպիւն անոր խորհուրդին: Լժան տարին անկա կ'ընթացէ, տառաւարներու ե որոշ տօներու, խորի մը ե շուրջաօր մը պատրանքը տաւ զոնակին:

Տրտում, անտէր փառքերուն լքումովը: Ու չես կրնար չհարցնել:

— Ո՛ր է տէրը սա թափուր գտին:

* * *

Լեցուն է ժամը, տօնական, պատմական օրերու յորդուծեան մը:

Կատարուածը, այդ ժամուն, հանդէսն է պատրիարքական գահակալութեան, քրիստոնեայ առաջին նահատակ եպիսկոպոսի, Առաքելին Աթոռին:

Շքեղ, աւելի քան տպաւորիչ՝ օտարութիւնը, տարազէ, մոյնքէ, իմաստէ այնքան զանազանակ իր ըրջութեամբը: Խառնութիւն սա ինքնատպութիւնը համախմբումին, մարդոց. — հիւրեր որոնք ներգաշնակ պատկառանքի մը մէջ կը թուին իրազօրած ըլլալ հին ու դժուար երազ մը. արեւելքին ու արեմուտքին չեմ բերք եղածութիւնը, գէթ, յարգանքի, հոգեկան դաշնութեան զգացումներով քով քովի նըստի կրնայու մէկ պահը: Ամէն ազգէ ու մա՛նն դաւանանքէ: Մեծագոյն կայսրութեան ամէնէն աւագ պաշտօնատնային մինչև գերուած ժողովուրդի համեստուկ քահանայ:

Մերինները: Շատեր թե առած, թե տուած իրենց կայսրութեան, արժանաւորութեան, փառքի զգացումներ որոնալով: Ուրիշներ, խոկուն, բեկուած, ամբողջ ըլլալու իրենց անկարողութեան մէջ տառապելով: Կան ալ անհանգիստ մարդեր, վիրաւոր արժանապատուութեանց բռնաններք: Անկա միջնորդող մըն է կարծես մեր հանդիսութեանց համար: Ընդ ու հսկայ փառասիրութեանց սա բախումը հոգեվիճակ մըն է զոր կը բացատրէ դարաւոր մեր գեղութիւնը: Իրարու չենք ներք մեր փառքեր, ինչպէս փառքութիւնները, փոքրագութիւնները:

Արարողութիւնը, հանդիսաւոր, այսինքն բռնի տարագրուած իր իմաստէն:

Ու Պատրիարքը իր կը բարձրանայ Առաքելին գահոյքին:

* * *

Պատուեցէք տարիները, ինչեւեւ համար ժամանակն ի վար: Անցէք կէս դարը, քիչ մըն ալ աւելի անդին:

... Մեծկակ մանուկ մըն է, վճիտ կապուտութիւնովը իր աչքերուն ու գողտր ձուածիրովը իր մատաղ դէմքին: Ոչ իսկ

թերխաշ պատանի: Որ, Պուէն նոր հասնող ժառանգաւոր, վախվտուն, միամիտ, տեսնուելէ զգոյշ, կեցեր է Առաքելայի գահոյքին առջև ու նայուածքը ամուր բացած կը հետեի կանթեղին բարակուկ լեղուկին, բոցին ծփանքին, հեքի պէս մեղմ, մարմրող, բայց չմարող: Անկա կը նայի սատափով դրուագուն ամպնովանիւն, այդպէս մաւշ, տրտում, աթոռի մը վերեւ որ պարզ է ու սովորական: Նոր հասնող այդ տղեկը, հաւանաբար, թափուր այդ գահոյքին վրայ նայի ալ կարծեց մարդու մը ուրուականին, որուն իր թարմ երևակայութիւնը պատկերը կուտար տաճարին պատերը գունաւորող սուրբներէն մէկուն, տարադի, դէմքի մերձաւոր նմանութիւններն ալ նաւերով, — Յակոբայ աղագր առաքելով, ինչպէս լսեր է այնքան անգամներ, առուուներ Պոյոյ ժամուն, արքայու տղեկի իր մտաշխարհին մէջ, բարձրագոյն աթոռներէն մէկը յատկացուած ըլլալով քրիստոնեայ առաջին եպիսկոպոսին . . .

* * *

Հիմա, այդ տղեկը, բարձունքն է այդ գահին:

Վարդապետներ, իրենց վեղարներուն մանրանկար կաթողիկէները կը տանին այդ գահին խոնարհութեան: Տաճարը լեցնող մարդոց հոգին, ծանր, մեծ ալիքի մը յըման, կ'երկնայ գէպի գահը: Կործանած ժողովուրդի մը սրտէն դեռ ողջ կայծեր ճամբայ կը բանան դէպի սա յուզման տեսիլքը: Ամէն հայ, իր երազներէն ծուէն մը բան արձակած է դէպի այդ տոբորոնակ տապանը, վերջին խելակ հսկայ մեր զբոսախաղութեան ծովուն վրայ:

Հիմա, Պատրիարք, անկա օլջեալ աւուրքն, մաղերուն ու մօրուքին ճերմակը պատանքը բրած իր երազներուն, բռնանք տակ՝ յիսուն ու աւելի տարիներու զրկանքին, յուսաբեկութեանց, աշխատանքի, զոհաբերման, չարքաշ, աղեւական համարութեան ու բարձրագոյն ներողատուութեան, պիտի յիշէ՞ միամիտ, վախվտուն ծառանգաւոր, ոչ իսկ թերխաշ պատանին, որ մութը կոխած պաւան, տեսնուելէ զգոյշ, հոգիին խորէն ծուէնի ինկու Առաքելային գահին առջև, ընելով անբարբառ ուխտը բուրանուէր ծառայութեանը

Անոր Եկեղեցիին:

* * *

Ամէն ժառանգաւոր, կը հաւատամ, պիտի հասկնայ չըսուածը, այս տողերէն անդին:

* * *

ՄԱՏՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ե Ր Ե Մ Ի Ա Ձ Ե Լ Է Պ Ի

Բ.

Երեմիա Ձէլէպի Բէօմիւրճեանց մեր նոր գրականութեան մէջ աւելի է համբաւ մը բլլաւ: Անոր անունին զօգորդ գետաքր-քրուքիւնը գրական(*) չէ բոլորովին որով եւ քիչիկ մը՝ նորոյք, անլուրջ ինչպէս կը տրամադրուինք դատել, արժեւորել մի գրագէտները: Անիկա կը շահագրգռէ լայն շրջանակներ, մանաւանդ մասնաւոր զա-սակարգ մը, մեր նոր պատմութիւնը ու սոսնձասիրելու զօրաւոր նախասիրութիւններ սնուցանող:

Ի՞նչ տասնըութներու դարուն, Հ. Մ. Չամչեանի օրերէն, մարդիկ հասկցած էին Ձէլէպի գործէն, պատմութեան համար հաւանական նախանիւթերու մթերքն ու ասոր արժէքը: Ձէլէպին անփոխարինելի,

(*) Երեմիա Ձէլէպի վրայ իմ տղերք կը մերժեն բանասիրա-պատմական կարելի յուսա-նութիւն: Զիս շահագրգռողը, այդ անողին, էր-էր-էր, քանի որ իր գործը շայն չափով մը կ'իյնայ այս յղացին թշաղրուած իմացական գործունեութեան մը մէջ: Անիկա գրած է Ռաշ-իւր, Իբրիւս-միւր, Իւնիլ Կարտաւ, Կար-տաւ-միւր եւ Կարտաւ-միւր: Այս իսկ հան-գումանկներով, իր ժամանակի գրական շա-ժուտին ներկայացուցիչներէն մէկն է առանց կասածի: Թէ մեր գրականութիւնը պատշաւոր է զրադիկ մեր մօտ ու հեռու անցնալին ամեն արտայայտութիւններով (գրական), ընդունուած իրողութիւն է այսօր: Ուրիշ խնդիր՝ այդ աշ-խատանքին փաղելի անմիջական օգուտը որ կրնայ ըլլալ Դէ-ւր (ինչպէս է Զէլ-էպի, շին (ինչպէս Բաշ-էլ), անփոխարինելի (ինչպէս է Սալ-է-Նալ-է), Ձէլէպիին վրայ բանասիրա-պատմա-կան դպրոցը կ'աւարտէ Կարտաւը աշխա-տանք: Անոր գործերուն անբողոքական հրաւա-րալուրսիւնը թերեւ չնպաստէ ինչիմակին, քանի որ Ձէլէպիին դիմելը ճշգրտ մեծ գիծերը արա-հանելի են արդեւ յոյս չեւած մասին, բայց ան-պայման մեր պատմութեան համար այդ հրաւա-րալուր կը թերէ մեծագոյն աւաղծ:

ականատես, ականջաւոր վկայութիւն մըն էր տասնըութներու դարու երկրորդ կէ-սէն: Հստ Մեհրապ Սրբազանի ցուցմուն-քին, Հ. Մ. Չամչեան իր Պատմութեան մօտ ութ գլուխները գրած է օգտագործելով ճա-րագրութիւնը որուն ձեւագիրը կը մնայ Ս. Դապար:

Անկէ ասդին Ձէլէպիին վարկը չէ տկա-րացած: Հակառակն է ճիշդ:

Տ. Վ. Թորգոմեան, բանասէր բժիշկը, անկէ հրատարակած է 120 էջոց քերթուած մը, Պատմութիւն Սեմալայոյ անունով որուն վրայ ծանօթագրութիւն, մեկնութիւն, լու-սաբանութիւն ու յարակից պրպտումներ բժիշկին արժած են երեք հատորի աշխա-տանք: Իր տեսակին մէջ առանձին սա մեր-ձեցման եղանակը չին գործի մը, չեմ դա-տեր ոչ մատենագրական տուեալներու լոյ-սով, որուն կարելիք անհրաժեշտ ալ չէ (քանի որ Ձէլէպիին գրականութիւնը չի պատկա-նիր աշխատանք ստեղծագործութեան), ոչ ալ բանասիրական տեսակէտներով, որոնց վրայ ձեռնհասութիւն մը չեմ ներեր ինծի: Ստորգը՝ յարգելի բժիշկին առաջագրու-թիւնն է — շտեմարանումը բոլոր այն ծանօթութեանց, վկայութեանց (թուղթ, Կար, պատկեր, մանրակէպ, անձնական լու-սեր) որոնք որ եւ է աղերս ներկայացնելին Պոլսոյ հայ համայնքին պատմական յեղա-շրջումին հետ: Արդէն, 120 էջոց քեր-թուածի մը համար որ օտանաւոր պատկերն է Պոլսոյ գաւազան թաղերուն մէջ, երեք հատոր ծանօթագրում, փաստ մըն է ծրագրի մը եւ ոչ թէ պատմա-բանասիրական մեթոտ մը: Միութարական է որ շատ յարգելի բժիշ-կը գործագրած ըլլայ իր ծրագիրը(*), աւել-

(*) Անհուն բան կայ կատարելի, այդ ող-ղութեամբ: 1880ի շարժումը (առաւելապիս Լու-գա-գա-գա) թեւ ուշ, բայց ունցում որ օգուտը: Պոլսոյ հայ համայնքին քաղաքի իր օգուտը: Կարտաւը միջոցներով միայն շուրջ փակ, երե-նչ անկարելի զրադում մըն էր մեզի համար: Այն օրէն, երբ պէսական հակա դիմանկեր կը բացուէին պրպտութեան, այն օրէն մեծ բան կայ հանելիք անոնց նկարներէն, մեր այդ դա-տերը շուտաւորով: Տ. Թորգոմեան գուրկ էր այս անհրաժեշտ պայմանին: Սգային աղբիւ-րները այնքան ծրս են այս անհուն մասին: Եւ ու հոս առանձնագրել որ 19րդ դարու հա-ւաքով ողբն այսօր զարթած է ի՞նչ մը ամեն տեղ: Վնենիլը դուրս է այնչեւ մեր պատմութեան:

եալ պայմաններու լաւագոյն շահագործումով մը: Պոլսահայ գաղութին բազմերես արտայայտութիւնները գէթ ուրուագրային ձեւով մը կ'երեւան այդ հաստիքներուն մէջ:

Հ. Ն. Ակինեան, Վիեննական Միջկարեւաններու Ուխտէն, Երեմիայի նուիրած է հատոր մը ուր կը հաղկւիք խղճամիտ, գրեթէ սպառիչ պրպտումներու, հաստատումներու, կարելի չափով մը զերծ քոֆտի հետաքրքրութիւններէ, անտեղի վարկածներէ, այնքան աւելորդ կերպով մը պատահական՝ պատուական Պենետիկտէնին միւս աշխատասիրութեանց մէջ: Հ. Ակինեան կազմած է Երեմիայի կեանքը, անոր ազգաբանութիւնը երեւան բերելով յոգնաշուն պրպտումներէ վերջ: Այս կենսագրումը վիսանտարբեր չի թողուր, այն պատճառով որ համադրական հանդարտ ձեռնարկ մըն է ու մանաւանդ հաստատ իրագործում, թիւերով, տեղի յիշատակումներով պաշտպանուած: Գծած է անոր նկարագիրը ինչպէս կը սիրէին որակել անցեալ դարու կէսերուն մարդ մը ներկայացնելու աշխատանքը: Ամբողջական ցուցակի մը տակ դրած՝ անոր գրական վաստակը, սոյոք հասնուալիստիկն մը գրելով անոր ծանօթ, մաս ու հոն յիշուած գործերէն: Մեծ ու պզտիկ քառասունէ աւելի երկիրէ կը բաղկանայ այդ վաստակը ուրկէ լոյս տեսած գիրքերուն թիւը զանցառելի տոկոս մը կը պարզէ: Հ. Ակինեանին ուսումնասիրութիւնը ապահով դիւան մըն է Ձէլէպիով զբաղողներուն:

Պօսեցայ Մ. Սրբազանի ճեղքումըսան վրայ:

Այս հետաքրքրութիւնը կը սկիւ շատ կանուխէն ու կ'երեւայ իրարմէ տարբեր մարդոց վրայ: Երեմիա զբաղեցուցած է ծանրագլուխ, ստուգութեան բժանիղի պատմագէտներ, մատենագիտութեան պատմիչներ, քննադատներ, հնարասներ: Օտարներ կը խօսին իր մասին: Հ. Մ. Չամչեան, Ալիշան, Չարպահանեան, Լէօ, Չօպանեան, Օրմանեան, Աղաճեռնի Սրբազան, Յ. Գ. Մամբեան, Հ. Ս. Երեմիան աւելի կամ նուազ կարեւորութեամբ պրուածքներ ունին անոր գործին վրայ: Միտքով Սրբազանի հրատարակութիւնը, ուսումնասիրական ինչպէս բնագրային մթերքի անասկէտէն, կը լրացնէ այդ յարգաւիշ հետաքրքրութիւնը:

Ձէլէպին, ըսի առիկա, աւելի է քան համբաւ մը:

* * *

Մատենագիտական, պատմական, որոշ չափով մըն ալ բանասիրական(*) սա ընդարձակ շահագրգռութիւնը ո՛րչափով կը մնայ կենդանի, կանգուն՝ երբ փորձինք զայն տարածել գործին գրական ալ տարողութեան վրայ: Ուրիշ խօսքով, կա՞յ դրագէտ մը այս մեծատարած վաստակին հոտին: Այս հարցականը ու անոր դրական պատասխանը մեծապէս պիտի փոխէին Սրեմիայի նշանակութիւնը մէկէ աւելի պատճառներով: Լէօ խանդավառ էր անոր աշխարհական գրող մը ըլլալու հանգամանքով: Այսօր գրագէտ մը չի կոչուիր այդ չափանիշով: Երեմիայի եւ տին գրագէտ մը, մէկ հարուածով, դարու մը նկարագիրը տուող գործաւոր մը կ'ըլլար, հայ գրականութիւնը կ'օժտէր անոր գրեթէ միշտ պակասած ողբով մը որ գրական մեծ գործերուն նուէրն է ժողովուրդներուն: Երեմիայի գործին մէկ կարեւոր մասը կուգայ իր ժամանակէն: Իրէք ապարէզէն գրագէտը Ժեօ դարու հայ կեանքին դիմաց, ինչպէս պարտաւոր է կենդանի ժամանակին դէմ, իր տիտղոսը հրաշարացնող որ եւ է վաւերական գրագէտ: Դուք պիտի ունենայիք մեծագոյն անունը հայ գրականութեան, քանի որ այդ գրականութեան իմաստական, աւաւոր պակասը՝ իր ժողովուրդին, այսինքն անոր կենսական բացակայութիւնն է անկէ: Անոր համար հարցումը

— Կա՞յ գրագէտ մը Երեմիայի վաստակին ետին:

(*) Արեւմտահայ աշխարհաբարիս պատմութիւնը մեծ նիւթ ունի անոր գործերէն օգտագործելու: Անոր գրաբարը զիջ իր մեծ գնացին մէջ, մասնագրական խառնակ լեզու մըն է քայց կը մնայ գրաբար: Իր Բազմեռան յոգնախնդր տղոցը ինքողական դպրոցը կը շարունակեն, մինչ կարգ մը ինքնաւարտ (ինքնաֆէ կ'անուանէ գանձ) մօտիկ են ուղիական ոմին: Երկու երեք դարերու յեղաշրջում մը որուն կեդրոնին կ'իյնայ Չեչեկի լեզուն: Իսկ անոր թիկնի բառաւորներ, մեծ չափով թուրքերէն, հասանաբար այսի խանդավառ ուսուցումը թուրքերը որոնք ազգային իրենց բառերուն իրաւունք մէջ այնքան բարձր խանդ ու յաւանքներուն ցոյց տուին:

በረ, ከፀኑ ወገን,

— Ի՞նչ է անոր նկարագիրը, տեղը,
արժեքը հայ դպրութեանց պատմութեան
մէջ:

Դժուար է պատասխանել:

Կլիսաւոր պատճառը սա վարանքին եւ-
րեմիայի տպուած գործերուն փոքր քա-
նակն է, բաղդատուած ատուար մասին որ
կը մնայ ձեռագիր:

Ներկելի⁶, տպուածը, պատահական մաս-
նակի ձեռագիրները^(*) աչքի տոջն ունե-
նայէ յետոյ, ինքզինքը իրաւասու կարծի

գրագեղտը վերլուծեցու: Դիտումները, երբեմն, բրածոներին ձեռք ձգուած ոսկորի կտորէ մը չեն վախնար ամբողջական կըմախքներ վերակազմել: Անոնք պաշտպանութեանը տակն են բնութեան մեծ, յամառ, անյիշլի օրէնքներուն: Ո՞վ չի գիտեր թէ արուեստի դործ մը որքան անկայուն է, մնայուն տեսերբէր որքան ազգատու ու մասնաւանդ հոթակայական, այսինքն փոփոխական հոյսխակ իր երկնուտի պայմաններուն մէջ:

*
* *

Բարեբախտութիւն է որ Մեսրոպ Ուր-
բազանի հրատարակութիւնը հնարաւոր կը
գործնէ աչքի առջեւ ունենալ երեմիայի
գրական գործունէութեան տիրական երես-
ները, քանի որ նմոյշներ կը պարունակէ
գրիթէ բոլոր կարեւոր սեփական: Արդարեւ
Ստեփանուքեան մէջ կ'երեւան պատմողը, իր-
ոնիկագիրը, գործիչը: Յարակից յաւել-
ուածը մեզի կուտայ հերոզը, արձակա-
ղիրը, վճռական արտայայտութիւններով:
Հոն է նորոշ մարդը, իր զգայնութիւնը, իմա-
ցանաւորութեան, նկատագրին յիշ արուստ-
նէրով: Պոլսոյ հրդեհին պատմութիւնը (ձե-
ռագիր) ուրիշ աշխարհ մը այդ մարդուն
ընդունակութիւնները հաստատող: Հ. Ակին-
եան, գործերուն ծանօթագրութեան մէջ
գրած է մէջբերումներ: Սքամալոյ պատ-
մութիւնը մարտջական գործ մը, յարակից
ծանօթագրութեան մէջ Չէլէպիէն առ-
նելած նմոյշներ: Ութը տասը կտոր ուրիշ
ձեռագիր որոնցմէ մէկ քանի մը վիպումի
որոշ շնորհներով: Այս ամենէն յիտոյ ես
ինծի կուտամ համարձակութիւն երեմիայ
Չէլէպիէն հնթարկելու գրական վերլուծումի:
Անշուշտ վարանետա ու վերաքննելի(?) եզ-
րակցութիւններով:

Բ. ՕՇԱԿԱՆ

(Tumana-ah-ah)

(*) Տիրական գիրերնու պակասը խոստովանեցայ, Բայց կը հաստատեն որ Երեմիայի դեմքը կերպարոյդ գիրեր են անոնք որոնց վրայու թիւեր կը շահագործեն այս ուսումնականութեան համար: Եղեմիք ժամկետական գիրքեր: Օր-գր-ներ, իր պարունակութեան տղայական կող-

(*) 2. Անիկեանի ցանկին չեն տեսած. ա) - Վաթագ Ստեփան-Յան Կ. Պալա Նեղոսի (աշխարհիկ ուսով ու ուսանաւոր). բ) - Տաբեթ-Յան Վաթագ-Յան. գ) - Պաթագ-Յան Կոյոյ Նահապետ. զ) - Վեդագան-Յան Ալար Յեփոյ. հ) - Իգլոս Կաթար-Յե (Կեհեկ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ եւ Ֆիլիպիի Ս. Կեհոյ եկեղեցւոյ). զ) - Յիշեփոստ-Յան Կաթար-Յան. է) - Պաթագ-Յան, Կաթար-Յան, Էփեթագ-Յան-Յե. զանազան ձեռագիրներ. ը) - Քաթագ-Յան-Յե. թ) - Աշխարհագր-Յան. Ասեղ Կ Տիրակալի՝ անշուշտ Տաբեթ-Յան է. Իկերոյ Սրազան Եւթագ-Յանայի տպած ժողովարանին մէջ բաղդաւարեան էջեր տուծ է Օրբոր-Յան (այն անհն ձեռագիր, 1913) ուր Տանկեանի օգտագործած գրութիւնը գրեթէ աստացի կը մտնան Օրբոր-Յան. Տաբեթ-Յանը, հասուն տարիքի գործ, հաւանաբար Ձեկակի պատմող տղանիկն շատապա վկայաբոլոր պիտի կապեն: Վեդագան-Յան Ալար Յեփոյն կը նկատեն դարձեալ Տիրակալ գործ մը, քանի որ Ձեկակի տպած յետեւը, պատմաբան, հրեան, կոտորած, պատմական քաղաքական լայնօրէն տրամադրեալ էին անոր մէջ որ քաղաքի յապարի մը դիւցազնագութիւնը կը բուխ պատմել: Պալա Երեմի Վաթագ-Յան որուն ձեռագիրը ունիւմ ալի տալիս, զայնիւմ մը կուտա պատմամի տի դիւցազնագութիւնը բնորոշում: Հոս ընտրիւնը անորոշ մաս կ'առնէ զորձողութեան: Մով, բոլորներ, հով կ'անձնաւորուին եւ կ'ողորմ աղէք, չափածոյ բաներով, հարց-պատասխաններով, Իրեր անձնաւորելու տեւ անարագիւր զեռազանցապէս իւնարական եղանակ, Ձեկակի մօտ երկրորդ ընտելութիւն է, զի իմ տեսած ձեռագիրներու մէջ եւ փաստ մը անոր քանաստեղծական տաղանդին: Ուրիշ խնդիր՝ այդ բնարական զեղումներուն ներքին առիթք:

✱ 6 Հոկտ. Ուր. — Յետ միջօրեի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը այցելեց Պաղեստինի ցամաքային ուղիներու ընդհանուր հրամանատար ձեռնրըլ Պարքըին, որ թէյասեղանով պատուեց Նորին Ամենապատուութիւնը:

✱ 7 Հոկտ. Շք. — Ուսմանիոյ հիւպատոսը այցելեց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր:

✱ 9 Հոկտ. Քշ. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր այցելեց հայ կաթողիկոսներու փոխնորդին, հոն ներկայ էր նաև Հ. Ն. Ակինեան:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ ԵՒ ՅՈՒՆԱԿԱՆՔ

✱ 10 Սեպտ. Կիր. — Փիւս Տիմյ տօնին առթիւ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Աստուածածին. քարոզեց Տ. Սերուբէ վրդ.: Աստուածածնի տառ տօնը, ըսաւ քարոզիչը, առիթ մը կ'ընծայէ խորհրդակցելու աշխարհիս մեծագոյնի ղեմքին, Ս. Կոյսի, անձին ու կենսքին վրայ: Շնչտեց թէ ան, Ս. Կոյսը, բազմակողմանի շնորհներով զարգացուած գերազանցապէս սուրբ կիներ է, և իր բացառիկ այս զիրքը արդիւնքն է Աստուծոյ նշանակումը ունեցած իր հաստատ հաւատքին ու բարոյական էր կեցածածքին: Ապա անդրադառնալով աշխարհի տաղանգալից ներկայ վիճակին, ըսաւ թէ մարդիկ, ըլլան իրեն անհատ կամ ազգ ու կառավարութիւն մինչև չունենան այդ զիրքն ու զոգովութիւնը Աստուծոյ նկատմամբ, անկարելի է որ իրական խաղաղութիւն տրին երկրի վրայ:

✱ 17 Սեպտ. Կիր. — Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցիին մէջ քարոզեց Տ. Շաւարշ վրդ., նիւթ անենալով Հացբուր բազմացումը (Մրկ. 2. 30-44): Ձուգալիւս մ'ըրաւ ընդմէջ մարդաց սեղաններու և Աստուծոյ Սեղանին, ի յայտ բերելով վերջնային խորհուրդը: և հոգեւոր ու բարոյական զարթոյններն անկէ:

✱ 21 Սեպտ. Շշ. — Ծնունդ Ս. Աստուածմկի. հանգիստաւոր երթով Միաբանութիւնը Ս. Աստուածածին իջաւ, ուր կատարուեցաւ շքաշաքաւառ օրուս կը նախադասէր Տ. Միգրայի Աբգ.: և մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ:

✱ 23 Սեպտ. Շք. — Նախատես խաչվերացի երեկոսանքի ժամերգութեան աւարտումին, ըստ սովորութեան, Բրիտանի Ս. Խաչին մատուցը պարանախոջ հաճանքը Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ձեռնամար Ս. Փիլիպոսի մատուածն, Թափօրով Աստուծոյ հաճութեան, ուրիշ Սրբազանը օրնեց կենաց Փայտով հաւատացնելները: Գիշերը կատարուեցաւ հակում:

✱ 24 Սեպտ. Խաչվերաց. — Մեծ հանդէսով պատարագեց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և քարոզեց օրուս խորհուրդի մասին: Նախ զուգալիւսը ըրաւ երկրորդ խաչվանկներու օրնեց կը չանուին ի ցին հաղարատաւ մարդաց կենսաբերուն, և յաճախ անառնելի նախերկներով, և Յիսուսի տարած յաղթանակին շարժաւ չանեցաւ իւշով, աշխիքն զտողութեամբ և ի'ր իսկ արեան զինով, և որ պատճառ զարժաւ անթիւ անհամար մարդոց փրկութեան: — Պատարագէն վերջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտամունք Միւլքունեան բարերար եղբայրներու համար:

Կէսօրէն վերջ տար 3ին Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի մէջ տեղի ունեցաւ խաչվերացի մեծ անշուշտաւոր հանգիստապետութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր:

✱ 25 Սեպտ. Բշ. — Մեծեղ խաչվերացի. Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Փրկչի և համան նշնեցելը համար հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ազգային զեղբեմանատան մէջ:

✱ 6 Հոկտ. Ուր. — Յետ միջօրեի ժամերգութիւնը և նախատեսակը կատարուեցաւ Ղպտոց Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ մէջ, հանգիստապետութեամբ Տ. Միգրայի Աբգ. Արաւնուսի:

✱ 7 Հոկտ. Շք. — Ս. Գեորգ. առաւօտեան ի Ս. Յարութ պաշտուած ժամերգութեան վերջ, Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ղպտոց Ս. Գեորգ եկեղեցիին մէջ. պատարագեց Տ. Պարգե վրդ. քարոզեց Տ. Պարգ վրդ. բնաբան առնելով Ս. Գեորգի նուիրուած շարակաւնին առ խօսքերը: Եփանգի զու վառեցար զինու Սուրբ Հոգւոյն: Բացատրեց թէ Ս. Գեորգ հակառակաբանեցաւ ախոյեանը ըլլալէ աւելի մեծ յաղթականն է հոգեհան աշխարհի մէջ մղուած պատերազմներուն, որոնցմէ յաղթական կրցած է զուրոյ զալ: Ըստ պատգիւնեան ըլլալով Ս. Ղոգիին զէնքերով: Պատարագէն վերջ հանգիստապետ Սրբազանը եւ վարդապետներ ելան Ղպտոց նոյն վանքի տեսչաւանը, ուր ելաւ իրենց համար պատշաճ պատուաւորները:

Յետ միջօրեին վաղուան վարագայ խաչի տօնին առթիւ, զխաւորութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, ամբողջ Միաբանութիւնը, պաշտօնական երթով, գնաց Ս. Յարութիւն, ուր կատարուեցաւ շքաշաքաւառ արարողութիւն, Ս. Գեորգմանին առջև: Իսկ երկուշիան ժամերգութիւնը և նախատեսակը պաշտուեցաւ վերնատան մէջ:

✱ 8 Հոկտ. Վարագայ Խաչ. — Այսօր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, մեծ հանդէսով իր առաջին պատրիարքական պատարագը մատուց Բրիտանի Ս. Գեորգմանին վրայ: Յետար Ս. Պատարագի, վերադարձին, վանքին ցիւց զօրանքի քովէն, կեկեղեցական դասը և արախերութիւնը թափօրի շարուեցան և շչանաւ ամենայալիք շարակաւնի երգեցմամբ պատրիարքաբար առաջնորդուեցան, ուր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր Այլ առնելով մեկնեցան: Իսկ ի Ս. Հրեշտակապետ մատուցուած պատարագի ընթացքին քարոզեց Տ. Միւսուս վրդ., նախ քանցարանք խաչին խորհուրդը որ «Թիւրոյ և զոսողութեան մէջ կը կայանայ ըսաւ, և ապա կատարուեալով օրուս տօնակատարութեան անչլուց թէ մեծ հայեր կրցած ենք ապրիլ ցարդ առաւելաբար խաչին խորհուրդով:

✱ 15 Հոկտ. Կիր. — Ս. Պատարագը մատուցաւ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի մէջ, քարոզեց Տ. Շաւարշ վրդ.: որ Բիսուսի տաճարին մէջ ունեցած գնացքին, կեկեղեցիին և խօսուածքին (Մրկ. ԺԱ. 27-33) մէջ մատնանշեց զազափարակաւ եւ կորովի վարդապետը, որուն նման համարժեք և գործուն պէտք է ըլլան հայեր՝ տաճարին՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մէջ, եւ թրիտոնեայց առհասարակ՝ աշխարհի մէջ, որ տաճար մըն է ինքնին: — Յետար Ս. Պատարագի

հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ վերջերս Քարիզ վայելանաւծ Մանթաշէֆ քաղաքի ընկե-
րութեան ղեկավարներէն Հայկ Գանչուհեանի հա-
մար, տեղւոյն նոյն ընկերութեան մասնահնդի
պաշտօնէութեան ղեկավարին վրայ: Ս. Գատրիար-
զին և հանգստեան պատմամեթոքին ներկայ էին
քաղաքի մասնահնդիկին հայ և օտար ներկայա-
ցուցիչները:

ՆՈՐ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ

✱ 5 Սեպտ. — Տ. Հայկասեր Արեղայ Տօնիկ-
եան, Յոպպէի վանուց ժամարարը, Անդրբորգա-
նանի հայոց հոգեւոր տեսուչ նշանակուեցաւ:

— Տ. Կորին Արեղայ Մանուէրեան ժամարար
կարգուեցաւ Յոպպէի վանուց ուր զբ վարէ նաև
հոգեւոր հովուի պաշտօնն և ուսուցչութիւնն կ'ընէ
տեղւոյն վարժարանին մէջ:

✱ 12 Սեպտ. — Տ. Կոմիտաս Արեղայ Սիրու-
եան ժառանգաւորաց եւ Ս. Թարգմանչաց վար-
ժարաններու մէջ երաժշտութեան ուսուցչու-
թեան պաշտօնին կ'ուսեցաւ:

— Տ. Թորգոմ Արեղայ Մանուէրեան Սրբոց
Թարգմանչաց վարժարանի մէջ ուսուցչութեան
կանչուեցաւ:

✱ 1 Հոկտ. — Տ. Բարգէն Արեղայ Ապատեան
Բեթլեհէմ ժամարար գնաց. ուրիշ վերադարձին
Երևանից գիւտնի մէջ հաշուակալական պաշտօն
սկստի առանձնէ:

✱ 3 Հոկտ. — Տ. Հրապղան և Տ. Ջաւէն Ա-
րեղայեան ուսուցչական պաշտօն յանձնուեցաւ
Ժառ. Վարժ. ի մէջ: Վերջինը կը դասախօսէ նաև
Ս. Թարգմանչաց վարժարանի մէջ:

✱ 6 Հոկտ. — Տ. Յակոբ Արեղայ Վարդա-
նեան նշանակուեցաւ Փոխ-Տեսուչ Ս. Աթոռոյս
ուղարանին:

✱ 10 Հոկտ. — Տ. Գրիգոր Արեղայ Ոսկանեան
կարգուեցաւ Փոխ-Տեսուչ Կիւլպէնկեան Մատե-
նադարանի Ս. Աթոռոյս:

ՎԵՐԱԲԱՅՈՒՄ ԺԱՌ. ՎԱՐժ. Ի ԵՒ ԸՆԴԱՅԱՐԱՆԻ ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՐՈՒՄՆԵՐ

Հոկտ. 2, երկուշաբթի օր կատարուեցաւ Ժառ.
Վարժ. և Ընծայարանի 1939 - 1940 գործակա-
նային ընթացիկ տարեկանի բացումը, զիստաբոլութեամբ Ամեն. Ս.
Գատրիարը Հօր, ի ներկայութեան Տնօրէն Ժո-
ղովոյ անդամաց եւ ուսուցչական կազմին: Սար-
գիս սարկ. Մուշեան կարգաց ուղեք մը վար-
ժարանի վերաբացման եւ Ամեն. Ս. Գատրիարը
Հօր այս առաջին պաշտօնական այցելութեան
առթիւ: Ժառ. սաներ երգեցին ընթացիկ տարե-
կանի թարգմանչաց շարականը: Վարժարանի տե-
նուէր՝ Տ. Նիկիէ Վրդ. ընթերցաւ Աւետարանէն
Սիրմնացանի առակը: Ապա Ամեն. Ս. Գատրիարը
Հայր հանրէք քանի մը խօսքերով հաւատարմացու-
ցր Ս. Աթոռոյս վարչութիւնը, հպարտակ տրեղ-
յոյժ աննպաստ պայմաններուն, Կիւլպէնկեան
կէ իր լուրջ խնամքին ու հոգածութեան առաք-

կայ ընել Ժառ. վարժարանը բոտ նախընթացի,
հայրական արտակարգ յորգորներով եւ օրհնու-
թեամբ փակեց իր խօսքը: Դասեր սկսան անմի-
ջապէս:

Այս օտարի Ժառ. Վարժ. կը վերաբացուի
34 ուսանողներով՝ բաժնուած չորս դասարաննե-
րու: Իսկ Ընծայարանը ունի մէկ դասարան՝ բաղ-
կացած 4 սարկաւագներէ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՍԱՆՏԱԳԻՒ ՀԱՅ ՏԱՐԵՐՈՒՄՆԵՐՈՒ

Սիւնի նախորդ թիւին մէջ (էջ 339) ծանուց-
ուած էր արդէն թէ Ամեն. Ս. Գատրիարը Հօր
հրահանգով Պաղեստինի թեմառան մէջ հանգա-
նակութիւն մը բացուած էր ի նպատակ Սանճաթի
հայ տարագրեալներուն. այդ առթիւ տրուած էր
նաև ընդհանուր հայիւ մը և ծանօթագրուած՝ որ
Հովմէյի հանգանակութեան արդիւնք չէր եր-
սած տակաւին:

Այժմ այն ալ յանձնուած ըլլալով Ամեն. Ս.
Գատրիարը Հօր, կուտանք օտարեկ այդ զօւմարը
քանի մը այլ հանգանակութեանց արդեանց հետ
միասին:

Հայֆա	22.800 Գ. Միլ
Աքքոն	1.800 »
Գազա	3.000 »

Հայ Կարմիր Խաչի Երեսույղէմի Տիկնանց Մասնահնդի կողմէ	3.000 »
--	---------

Եոպպէի հանգանակութեան միացորդը	0.400 »
-----------------------------------	---------

Հայ Կարմիր Խաչի Երեսույղէմի	31.000 »
-----------------------------	----------

Հանգանակութեան նախընթաց ընդհանուր գումարը	272.890 »
--	-----------

Ընդհ. գումար Պաղեստինի և Անդր- Եօրդանեանի հանգանակութեան	303.990 »
---	-----------

ՆՈՒԵՐ ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԳ ՀՕՐ

Սեպտ. 27ին, Գանակալութեան հանդիսու-
թեանց սկսուելէն առաջ, Հայֆայի Տեղական
Խորհուրդի, Վարժարանի, Հոգաբարձութեան, Երի-
տաւարաց Միութեան, Հայուհեաց Միութեան,
Հայ Կարմիր Խաչի Մասնահնդի և Հայ Մարմ-
նամարմնական Ընդհ. Միութեան ներկայացուցիչ-
ներ, տեղւոյն Հոգեւոր տեսուչ՝ Հոգ. Տ. Յուսիկ
Վարդապետի գլխաւորութեամբ, ներկայացան Ս.
Գատրիարը և ընդհանուրեցին իր պատրիար-
քական պաշտօնի բարձրագոյն հաստատութիւնը
եւ այս առթիւ միասնաբար օրհուր և հաշակա-
ւոր կաղամար կազմած մը ընծայեցին իրեն:

Նորին Ամենապատուութիւնը շնորհակալու-
թիւն յայտնեց իրենց աղչիւ մատուցութեան հա-
մար և գնահատական ու ջանալեան խօսքե-
րով օրհնեց զիրենք և իրենց ներկայացուցած
պատուարժան Մարմինները: